

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
КАФЕДРА ЗООЛОГІЇ, БІОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ ТА ОХОРОНИ ПРИРОДИ

СЛОВНИК-ДОВІДНИК З ГІДРОЕКОЛОГІЇ

Укладачі:

Олеся Павлюченко

кандидат біологічних наук,
доцент кафедри зоології, біологічного
моніторингу та охорони природи

Галина Печериця

лаборант кафедри зоології, біологічного
моніторингу та охорони природи

УДК 502.51:504.5(038)

С-48

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 22 від 27 грудня 2022 р.)*

Р е ц е н з е н т и:

Дунаєвська Оксана – доктор біологічних наук, доцент, завідувач фармацевтично-лабораторного відділення Житомирського базового фармацевтичного фахового коледжу Житомирської обласної ради

Наталія Поліщук – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри методики викладання навчальних предметів комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради

Романюк Руслана – кандидат біологічних наук, доктор педагогічних наук, професор (б.в.з.) кафедри зоології, біологічного моніторингу та охорони природи Житомирського державного університету імені Івана Франка

Словник-довідник з гідроекології / уклад.: О. Павлюченко, Г. Печериця – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2022. – 65 с.

С-12

Словник-довідник містить терміни і поняття з основних тем гідроекології, передбачених робочою програмою для здобувачів спеціальності 091 Біологія.

Рекомендовано здобувачам природничих спеціальностей під час вивчення освітньої компоненти «Гідроекологія», учителям біології, учням старших класів закладів загальної середньої освіти та абітурієнтам.

УДК 502.51:504.5(038)

© О. В. Павлюченко, 2022

© Г. Д. Печериця, 2022

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2022

ПЕРЕДМОВА

В умовах посилення антропогенного тиску на навколишнє природне середовище, розвитку суспільного виробництва і зростання матеріальних потреб необхідно розробити стратегію раціонального користування водними ресурсами та їх цілеспрямованої охорони.

Метою викладання освітньої компоненти «Гідроекологія» є засвоєння здобувачами знань про склад і особливості функціонування водних систем та специфіку екологічного стану водойм України. Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є: оволодіння здобувачами теоретичними знаннями про особливості води як середовища життя; вивчення основних закономірностей впливу чинників середовища на гідробіонтів; оволодіння здобувачами знаннями про основні напрямки та наслідки впливу господарської діяльності людини на стан водних екосистем, якість води і біотичну продуктивність; вивчення закономірностей і особливостей функціонування водних екосистем різного типу; ознайомлення здобувачів з методами гідробіологічних досліджень.

Методична розробка сприятиме кращому засвоєнню студентами змісту освітньої компоненти «Гідроекологія». Словник-довідник допоможе поглибити, узагальнити та систематизувати теоретичні знання здобувачів освіти; полегшить підготовку студентів до лабораторних занять, форм проміжного та підсумкового контролю, створить підґрунтя для міцного засвоєння навчального матеріалу. Усі біологічні поняття і терміни у довіднику згруповано в алфавітному порядку. Словник-довідник з гідроекології стане у нагоді студентам і викладачам закладів вищої та фахової передвищої освіти.

- А -

Абіотичне розкладання – деградація під впливом хімічних і фізичних процесів, таких як гідроліз, фотоліз, відновлення та окислення.

Абісаль – зона найбільшої глибини (понад 2000 м), де живуть глибоководні гідробіонти.

Абісальні відкладення – це глибоководні морські відкладення, що відкладаються в глибокому океані на глибині понад 2000 м і містять органічні мули та глибоководні червоні глини.

Абляція – це втрата маси снігу або льоду на сніговому полі або льодовику через танення та випаровування.

Абразія – процес руйнування морських берегів і підводних схилів, а також берегів річок, озер та інших водойм під дією хвиль.

Абсолютні коливання рівня – це зміна рівня води, спричинена зміною об'єму водойми з часом.

Абсолютно летальна концентрація (ЛК100) – це смертельна концентрація токсиканту, при якій помирають 100% суб'єктів.

Аварія екологічна – небезпечна подія природного або техногенного характеру, яка спричиняє екстремальне забруднення навколишнього середовища, загрожує біоті, здоров'ю людей, матеріальним цінностям або створює аномальний екологічний стан.

Автотрофи – організми, які синтезують усі необхідні для життя органічні речовини з неорганічних (повітря, ґрунт, вода).

Агломерування – це зв'язування частинок зважених речовин, що призводить до утворення більших частинок, які осідають набагато швидше.

Агресивна вода – вода з негативним індексом *Лангельє*. Це природна або технічна вода, яка має здатність руйнувати ґрунти, гірські породи, металеві конструкції та будівельні матеріали завдяки наявності в ній розчинених газів, солей і кислот.

Агресивність – це схильність води розчиняти карбонат кальцію.

Адаптація до дії токсиканта – пристосування до дії отруйних речовин без незворотного порушення життєвих процесів гідробіонтів.

Аерація води – насичення води киснем; водоочисні споруди використовують цю технологію для поліпшення якості води, вилучення з неї гідроксиду заліза.

Аеробне зброджування мулу – це біологічний процес, у якому первинний активний мул частково окислюється шляхом тривалої аерації, головним чином доповнюється ендогенним диханням і діяльністю хижаків.

Аеробний стан – умови, що характеризуються наявністю розчиненого кисню.

Аеробні організми; аероби – це організми, яким для виживання або розмноження зазвичай потрібна присутність розчиненого або газоподібного кисню.

Аерування – це процес введення повітря в рідину.

Аерування розбризкуванням – це процес насичення води киснем шляхом розпилення його в повітря (також використовується для видалення з води шкідливих газів).

Азот за К'ельдалем – це концентрація органічного азоту та амонійного азоту в зразку, визначена методом бродіння з використанням сірчаної кислоти за певних умов.

Азотний цикл – це цикл процесів, за допомогою яких азот та його сполуки засвоюються та транспортуються в природному середовищі.

Айсберг – глибина льоду океану, материки, що плавають в океані. Вони утворюються після зіскрібання краю затопленого льодовика. Більше 5/6 маси льодовика знаходиться під водою.

Аквакультура – це вирощування корисних організмів у водному середовищі континентальних і морських вод. Розрізняють лімнокультуру (землеробство в прісній воді) і марікультуру (землеробство в морських водах). Основними цілями аквакультури є водорості, безхребетні та риба.

Акваріальний комплекс – створені людиною системи управління абіотичними факторами у водних екосистемах із застосуванням спеціальних технологічних засобів для створення оптимальних умов для розмноження та культивування гідробіонтів різного трофічного рівня. Такими засобами є регулятори температури води, механічні та біологічні фільтри.

Акваторія – ділянка водної поверхні океану, моря, затоки, озера, водосховища, річки в межах певної протяжності.

Акліматизація – це процес пристосування популяції організмів до змін у природному середовищі або до тривалих змін, спричинених діяльністю людини, наприклад тривалого скидання промислових або побутових стічних вод.

Активний мул – це біологічна маса, що утворюється під час очищення стічних вод у результаті розмноження бактерій та інших мікроорганізмів у присутності розчиненого кисню.

Акумуляючий резервуар – збірний резервуар (підземний або надземний) для очищеної води в системі розподілу води.

Альгофізіологія – науковий напрям, який досліджує роль водоростей у формуванні якості природних і стічних вод, продуктивності водойм і родючості ґрунтів.

Альфа-чинник – це відношення коефіцієнта переносу кисню в муловій суміші до коефіцієнта переносу кисню в чистій воді на станції аерації.

Амоніфікування – це процес перетворення азотовмісних речовин в іони амонію під впливом мікроорганізмів.

Амфібіонти – це організми, які залежно від стадії розвитку живуть у водному середовищі або на суші. Наприклад, більшість личинок жаб живуть тільки у воді, а дорослі особини живуть і у воді, і на суші.

Анаеробний стан – умови, що характеризуються відсутністю розчиненого кисню, нітратів і нітритів.

Анаеробні організми; анаероби – це організми, яким для виживання чи розмноження не потрібна присутність кисню (розчиненого чи газоподібного).

Аналіз води – процес, що якісно та кількісно визначає хімічний, бактеріологічний та біологічний склад, фізичні, технічні та інші властивості води (природної, стічної, технічної тощо) на основі комплексу показників якості.

Аноксигенез – це пристосувальна здатність гідробіонтів до нестачі кисню у воді. Аноксія характерна для гідробіонтів, що живуть в природних умовах, в яких вміст кисню періодично знижується до значень, близьких до нуля.

Антагонізм (токсикологія води) – це явище, при якому кумулятивний токсичний ефект зменшується порівняно з сумою ефектів кожного токсиканта.

Антропогенне забруднення – забруднення навколишнього природного середовища внаслідок господарсько-побутової діяльності людини, що негативно впливає на склад і структуру екосистем.

Апвелінг – це підйом холодної глибокої води на поверхню в результаті вітру, що видуває поверхневі водні шари. Завдяки цьому вода стає теплішою і світлішою, що сприяє збільшенню біомаси фіто- і зоопланктону, яким харчуються риби.

Артезіанські басейни – це зона, де горизонтальні лінії, що містять воду, чергуються з глибиною.

Артезіанські води – це підземні води під тиском, що містяться в горизонті, що містить водонепроникні породи та містить підстилаючу воду.

Атмосферна вода – рідка або тверда вода, яка випадає на поверхню землі у вигляді опадів з атмосфери і бере участь у загальному кругообігу води на Землі.

Афотична зона – це частина товщі води, де недостатньо світла для ефективного фотосинтезу.

Ацидифікація водних екосистем – підкислення водойм в результаті кислотних дощів, надходження води, багаті вуглекислими та гуміновими речовинами.

Ацидофіли – організми, здатні виживати і розвиватися тільки в кислому середовищі (вода або ґрунт).

- Б -

Багаторічні циклічні коливання стоку – це зміни величин стоку, що характеризуються чергуванням груп низьких і високих рівнів води.

Бактерії – це велика група мікроскопічних, метаболічно активних одноклітинних організмів із вкрапленими (нерозділеними) ядрами, які переважно живуть вільно і зазвичай розмножуються двома частинами.

Бактеріологічна проба – проба, яка асептично зібрана у стерильний контейнер, належним чином зберігається та відповідає відповідним вимогам бактеріологічних досліджень.

Бактеріофаги – це спеціалізована група вірусів, життєвий цикл яких відбувається між конкретними бактеріями-господарями, яких ці віруси знищують.

Баланс маси – це співвідношення між надходженням і споживанням певної речовини в обмеженій системі (такій як озеро, річка або водоочисна станція) з урахуванням утворення або розпаду цієї речовини в системі.

Басейн-індикатор – невеликий вододіл, що знаходиться в тих самих фізико-географічних умовах, що й вододіл великої річки.

Батіаль – екологічна зона Світового океану, що займає проміжне положення між мілководною та абісальною (глибоководною) зонами.

Батометр (гідрометричний) – це прилад для взяття проб води або наносів, що переносяться потоком.

Безперервне відбирання проб – це процес безперервного відбору проб із водойми.

Безрукавне гирло річки – це гирло, яке впадає у водойму або море одним руслом.

Безстічна область – це території, де немає надходження поверхневих вод до моря.

Безстічне озеро – це озера, які не мають поверхневого стоку.

Бентосні відклади – це відкладення, зібрані на дні річки, озера або моря, які можуть містити органічні речовини, утворені в результаті ерозії, біологічних процесів або скидання стічних вод.

Берег – вузька смуга суші, що прилягає до водойми і завжди знаходиться під впливом водної маси моря, озера чи річки.

Берегова лінія – межа між водним об'єктом і суходолом.

Береговий фільтр – обладнання у складі водозабірної споруди, призначене для фільтрації води в річках і озерах через прибережні піщано-гравійні породи та дно водойм. Запобігає потраплянню сміття, осаду, планктону, риби, накипу та льоду у вашу систему водопостачання.

Берегоукріплення – це комплекс заходів щодо захисту берегів морів, річок, водосховищ і озер від руйнування хвилями, течіями, льодом тощо.

Б'єф – частина річки над або під водоопорною спорудою (дамбою).

Біоіндикація – це метод дослідження стану наземних і водних екосистем за наявністю або рівнем життєдіяльності конкретних організмів, які є біоіндикаторами.

Біологічна меліорація водного об'єкта – поліпшення стану водних об'єктів біологічними засобами.

Біологічне розкладання – молекулярний розпад органічної речовини в результаті біологічної активності у водному середовищі.

Біологічний фільтр – це шар інертного матеріалу з великими отворами, через який проходить стічна вода, яка очищається біологічно активною плівкою, що покриває інертний матеріал.

Біомеліорація водних об'єктів – поліпшення санітарно-біологічного стану водних об'єктів, якості води, запобігання порушенням питного та промислового водопостачання за допомогою біологічних об'єктів.

Біонт – окремий організм, який у процесі еволюції пристосувався до життя в певному середовищі (біотопі).

Біотичне очищення – це видалення забруднюючих речовин з води, ґрунту та повітря, засноване на здатності живих організмів поглинати та знищувати сторонні речовини.

Біотичний індекс – число, призначене для опису біоти водойми, що характеризує її біологічні властивості.

Біохімічне окиснювання – це процес, за допомогою якого мікроорганізми окислюють речовини (переважно органічні) у воді.

Біохімічне очищення – вид біологічного очищення, що використовує біохімічні реакції, що відбуваються в процесі очищення забрудненої води в штучних очисних спорудах.

Біохімічне споживання кисню (БСК) – це масова концентрація розчиненого у воді кисню, що споживається за певних умов шляхом біологічного окислення органічних і/або неорганічних речовин у воді.

Болотний масив – це ділянки земної поверхні, на яких розташовані болота, межі яких утворюють замкнутий контур.

Болото – це ділянки надмірно зволжених земель із стоячими водоймами, торф'яними пластами більше 30 см і специфічним рослинним покривом.

Болото верхове, болото оліготрофне – тип боліт, що утворився в бідних мінеральними речовинами вододілів і річкових терас, що містять піщані ґрунти, що живляться переважно за рахунок атмосферних опадів.

Болото низинне, болото евтрофне – тип водно-болотних угідь, що утворюються в умовах, багатих на мінеральне живлення, під час заростання річкових заплавл, улоговин, берегів озер і водойм.

Болото перехідне, болото мезотрофне – тип болота, що утворюється в районах, де присутні поживні речовини як у ґрунті, так і в атмосфері, часто в терасових басейнах і льодовикових відкладеннях.

Буруни – це хвиля, яка б'є піною об підводну або надводну перешкоду.

- В -

Важка вода – це вода, яка містить важкі ізотопи гідрогену в поєднанні з киснем.

Випаровування – природний процес надходження водяної пари в атмосферу з поверхні водойм, снігу, льоду, ґрунту та рослинного покриву.

Виснаження вод – це коли поверхневий стік або запаси підземних вод падають нижче допустимих меж.

Витік річки – це місце, де в руслі річки виникає постійний потік води.

Витрати води – це кількість води, що протікає через живу ділянку русла за одиницю часу.

Витрати наносів – це кількість осаду, що рухається через живу ділянку потоку за одиницю часу.

Відкрите море (міжнародні води) – це акваторія за межами територіальних вод, архіпелагів або внутрішніх вод держави, яка є вільною та рівно доступною для всіх держав відповідно до міжнародного права.

Відстійна вода – це вода, яка є каламутною через нерозчинений осад на дні резервуара.

Відстояна стічна вода – це стічні води, з яких великі тверді частинки та більшість зважених речовин видалені шляхом відстоювання.

Вітрові течії – течії, що виникають у водоймах внаслідок тертя повітряних течій об водну поверхню та тиску на фронт хвилі.

Вітрові хвилі – це коливальний рух води на поверхні водойми, викликаний дією вітру.

Внутрішні води – це річки, озера та моря в межах одного континенту чи країни, регіону тощо.

Внутрішні моря – це море, оточене сушею з усіх боків і сполучене з морем протокою.

Внутрішньоводний лід – це скупчення первинних кристалів льоду, що утворюються в товщі води та на дні водойм.

Внутрішньорічний розподіл стоку – розподіл значень потоку за календарний період або сезон року.

Водна екосистема – екосистема, в якій нерозривно поєднані абіотичне середовище – абіотичний і біота-біотичний компоненти (складний комплекс угруповань і популяцій рослин, тварин і мікробів).

Водна ерозія – це процес, під час якого ґрунти та гірські породи розмиваються або змиваються тимчасовими або постійними водними потоками.

Водне господарство – галузь економіки, яка займається дослідженням, обліком, плануванням і контролем комплексного використання водних ресурсів, їх охороною від забруднення і виснаження, транспортуванням до місця споживання або використання.

Водне право – це сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини в галузі охорони та раціонального використання водних ресурсів (водного права).

Водне середовище – сукупність зовнішніх факторів водних екосистем, які безпосередньо впливають на гідробіоти, їх популяції та угруповання.

Водневий показник (рН) – це значення, яке використовується для визначення кислотності або лужності середовища.

Водний баланс – це співвідношення забору і споживання води з урахуванням зміни запасів конкретного об'єкта за певний період часу.

Водний кадастр – це сукупність даних про кількісні та якісні показники водних ресурсів та їх використання, систематизованих у регіональні, басейнові та державні плани.

Водний кодекс України – є законодавчим актом, що регулює водні відносини на території країни.

Водний об'єкт – це концентрація природної води на поверхні або в межах літосфери з характерною морфологією розподілу та характеристиками гідрологічного режиму та належить до природного ланцюга гідрологічного циклу.

Водний режим – зміни рівня, потоку та кількості води у водоймі чи ґрунті з часом.

Водні мікрокосми – це експериментальні моделі водних екосистем, призначені для оцінки впливу токсикантів.

Водні ресурси – запаси поверхневих вод, придатних для використання людиною в усіх формах і потребах, а також льодовикова вода, атмосферна водяна пара та ґрунтова волога.

Водогосподарська система – взаємопов'язані водні об'єкти, гідротехніка, водопостачання, каналізація та інші споруди, призначені для забезпечення раціонального використання та охорони вод.

Водогосподарський баланс – результат порівняння водних ресурсів окремого регіону з потребами у воді, пов'язаними з розвитком народного господарства.

Водогосподарський комплекс – це сукупність водокористувачів різних галузей народного господарства, які спільно використовують водні ресурси водозбору.

Вододіл – це межа між суміжними вододілами.

Водозбір – це частина земної поверхні, шар ґрунту та гірських порід, через який вода надходить у водойму.

Водозбірна площа – ділянка, яка природним чином впадає у водойму або іншу точку (пункт) у ній.

Водозлив – це отвір у верхній частині греблі, через який пропускається надлишок води.

Водойма – глибоководна водойма, що характеризується повільною течією або повною відсутністю води.

Водокористування – використання водних об'єктів і водних систем для задоволення потреб населення і народного господарства у воді.

Водокористування господарсько-питне – використання водних об'єктів для господарсько-питного водопостачання, а також водопостачання підприємств харчової промисловості.

Водокористування загальне – водокористування без будь-яких будівельних або технічних пристроїв, що впливають на якість води.

Водокористування рибогосподарське – використання водних об'єктів для перебування, відтворення та міграції риби та інших водних організмів з метою рибництва.

Водокористування спеціальне – використання води з використанням споруд або технічних пристроїв, що впливають на якість води.

Водомір – це прилад для вимірювання витрати води.

Водообмін – це процес поступового обміну об'ємів води з природними або штучними місцями накопичення.

Водоочисна станція – це споруджена система, призначена для очищення та знезараження природних вод.

Водоочищення – це комплекс технологічних процесів, спрямованих на очищення води, що надходить у водопровідну мережу з природних джерел.

Водопостачання – водопостачання належної якості для різних споживачів води, таких як населення, промислові підприємства, транспорт, сільське господарство.

Водопровід – це комплекс споруд і обладнання, що забезпечує одержання, кондиціонування (при необхідності), транспортування і подачу води від джерела водопостачання до всіх водо споживачів.

Водопровідник – робітник, який займається монтажем і ремонтом водопровідних труб.

Водопроникність – це здатність гірської породи пропускати крізь себе воду.

Водорозбірна колонка – колонка, яка виводить водопровідні труби на поверхню і закінчується краном.

Водосховище – штучна водойма, створена водопідтримуючими спорудами на руслі для зберігання води та регулювання її стоку.

Водотік – водний об'єкт, що характеризується рухом води по глибині земної поверхні і в напрямку її схилу.

Водяні мікроорганізми – це найменші, більшість дрібних, прокаріотичних або еукаріотичних клітинних структур (водні бактерії, водорості, мікроскопічні гриби, дріжджі, найпростіші), які населяють прісну воду, солонувату воду, солоні водойми, очисні споруди тощо.

Водяні рослини – рослини, які морфологічно, анатомічно та фізіологічно пристосовані до життя в оптимальних середовищах існування, водному та водному ґрунті.

Водяні тварини – тварини, життя або окремі стадії розвитку яких пов'язані з водою.

Вологоємність ґрунту – кількісна характеристика здатності ґрунту утримувати воду.

- Г -

Галобіонти – мешканці вод із підвищеною солоністю, що вища за солоність морської води.

Галоклин – це шар води в стратифікованому резервуарі, який має найбільший градієнт солоності.

Галофіли – організми, які існують лише в умовах високої солоності середовища.

Галофоби – організми, що живуть тільки в прісних (солоністю не більше 0,5 ‰) або слабосолоних (до 5 ‰) водоймах.

Гелофіти – водно-болотна трав'яниста рослина.

Геократичні рухи – зміни рівня моря внаслідок руху земної кори.

Гетеротрофні бактерії – бактерії, які використовують органічні речовини як джерело енергії, на відміну від автотрофів.

Гирло річки – це місце впадіння однієї річки у водосховище чи іншу річку, або де вода повністю розтікається по поверхні землі і витрачається на випаровування і проникнення в ґрунт, або повністю забирається для господарства.

Гирлова ділянка річки – перехідна зона, де гідрологічний режим річки поступово змінюється на водосховище або режим моря.

Гірогеліофіти – це рослини, які надають перевагу сонцю.

Гігромезофіти – це рослини, які віддають перевагу проміжним умовам між гігрофітами та мезофітами.

Гіроморфи – екологічна форма рослини у вологих умовах.

Гігрофіли – наземні організми, пристосовані до життя у вологому середовищі.

Гігрофіти – наземні рослини, які ростуть лише в умовах значного зволоження і не мають пристосувань, що обмежують транспірацію.

Гігрофоби – наземні організми, які уникають надмірного зволоження в певному біотопі.

Гідрант – водозабірний пристрій на водопровідній мережі, переважно для подачі води під час гасіння пожеж.

Гідратація – це приєднання води до різних речовин.

Гідроагрегат – водяна турбіна і генератор, з'єднані спільним валом.

Гідроакустика – розділ акустики, який вивчає поширення звуку у воді.

Гідробіологічний аналіз води – це дослідження часової та структурно-функціональної організації представників рослинного і тваринного світу водойм для оцінки екологічного стану води.

Гідробіологія – це наука, яка вивчає, як організми, що мешкають у воді (гідробіони), взаємодіють один з одним і з абіотичними компонентами водних екосистем.

Гідробіонти – це організми, які мешкають у водному середовищі.

Гідробіоценоз – угруповання різноманітних систематичних угруповань гідробіонтів та їх біоти, які є структурно-функціональними частинами водних екосистем.

Гідрогеологія – наука, що вивчає походження, розподіл, режим, ресурси, фізико-хімічні властивості підземних вод і розробляє практичні методи їх розвідки і видобутку.

Гідрограф – це графік змін рівня води в певному об'ємі водного шляху в часі.

Гідрографічна мережа – це ряд водних шляхів і водойм у певному регіоні.

Гідрографія – прикладна наука, яка вивчає та описує океани, озера, річки та інші водойми.

Гідроекологія – наука, що вивчає водні екосистеми, їх структуру та закономірності функціонування, зумовлені їх взаємодією між собою та з навколишнім водним середовищем.

Гідроелектростанція (ГЕС) – комплекс споруд, машин і установок, у яких механічна енергія текучої води перетворюється на електричну.

Гідроенергетика – галузь енергетики, пов'язана з використанням енергетичної води для виробництва гідроелектроенергії.

Гідроенергетичні ресурси – це відновлювані запаси механічної енергії водних течій у певних регіонах, річкових басейнах, країнах, континентах і всій

земній кулі, перетворені в електричну енергію за допомогою гідроелектричних турбін на гідроелектростанціях (ГЕС).

Гідроізоляція – це захист різних будівель та інших споруд від шкідливого впливу води.

Гідроліз – це обмінна реакція розкладання між різними сполуками і водою.

Гідрологічна мережа – це сукупність гідрологічних постів певного регіону.

Гідрологічна станція – установа, завданням якої є вивчення гідрологічного стану водних об'єктів на даній території, функціонування та утримання господарських об'єктів.

Гідрологічний прогноз – це науково обґрунтовані передбачення очікуваних гідрологічних умов.

Гідрологічний процес – процес формування гідрологічного режиму.

Гідрологічний режим – закономірно повторювана сукупність змін стану певної водойми, властива тільки їй, не схожій на будь-яку іншу водойму.

Гідрологічний рік – річний проміжок часу, що включає періоди накопичення і споживання води в річковому басейні.

Гідрологічний сезон – частина гідрологічного року, в якій режими річок характеризуються спільними рисами формування та стану, зумовленими сезонними змінами клімату.

Гідрологічний цикл – природний кругообіг, що включає випаровування води з поверхні Землі (переважно поверхні океанів) в атмосферу та її повернення у вигляді опадів.

Гідрологія – це наука про природні води, їх властивості, явища і процеси, що в них відбуваються, і про закономірності розвитку цих явищ і процесів в атмосфері, літосфері і біосфері.

Гідролокація – використовує звукові хвилі для визначення розташування підводних об'єктів.

Гідромеліорація – поліпшення земель шляхом штучного зрошення, осушення заболочених земель тощо.

Гідрометр (гідрометричний млинок) – прилад для визначення кількості та швидкості руху води в акваріумі.

Гідрометрія (гідрологія суші) – розділ гідрології суші, що вивчає і розробляє методи вимірювання і моніторингу стану водних об'єктів, використовувані для цього прилади і прилади, методи обробки спостережень.

Гідромеханізація – це спосіб використання енергії водних течій для виконання земляних, гірничих та інших робіт.

Гідропаразитологія – це наука, яка вивчає всі аспекти паразитів-гідробіонтів і взаємовідносини між паразитами та їх господарями на рівні організму, популяції, групи та екосистеми.

Гідропарки – парки зі штучними або природними водоймами, які використовуються переважно для водних видів спорту та плавання.

Гідропоніка – вирощування рослин без ґрунту в рідких поживних розчинах (гідропоніка) або штучних ґрунтозамінниках (гравій, керамзит, щебінь), регулярно зволжених водним розчином мінеральних добрив.

Гідроресурси – природні запаси води як джерело електроенергії, навігаційні бази тощо.

Гідросфера – це сукупність засніжених вод, включаючи всі поверхневі, підземні, льодовикові та атмосферні води Землі, зв'язані глобальними циклами речовини та енергії, що утворюють водну оболонку Землі.

Гідрофізика – розділ гідрології, що вивчає фізичні властивості різних станів води на Землі.

Гідрофіли – організми, пристосовані до життя у водному середовищі.

Гідрофіти – водні рослини, прикріплені до ґрунту, нижня частина яких занурена у воду.

Гідрофоби – це організми, які уникають водних місць.

Гідрофон – пристрій для прийому звукових хвиль, що виникають або поширюються під водою.

Гідрофор – пристрій для відбору проб води з різних глибин.

Гідрохімія – наука, яка вивчає хімічний склад природних вод і їх зміни в часі та просторі.

Гідрохори – це рослини, плоди, насіння та спори, які переносяться водними потоками.

Гіпертрофна вода – це різновид евтрофної води, яка в основному відноситься до води з дуже високим рівнем неспецифічної біоконцентрації та характеризується дуже великим розвитком водоростей.

Гіполімніон – це шар водяного стовпа нижче стрибка температури, де вода слабо перемішана і температура незначно змінюється зі збільшенням глибини.

Гомотермія – постійне явище температури води по глибині водойми.

Грам-негативні бактерії – бактерії, клітинні мембрани яких не зберігають синього кольору під час фарбування за Грамом.

Грам-позитивні бактерії – це бактерії, клітинна мембрана яких при фарбуванні за Грамом зберігає синій колір.

Гранично-допустима концентрація (ГДК) речовини у воді – це встановлений рівень концентрації речовини у воді, вище якого вода вважається непридатною для певного водокористування.

Гранично-допустима доза (ГДД) – кількість небезпечної речовини, поглинання або вплив якої не призводить до несприятливих наслідків для живих організмів або екосистем.

Гранично-допустимий рівень токсичності води (ГДРТ) – це рівень токсичності води, при якому якість води відповідає встановленим нормативним вимогам.

Гранично-допустимий скид (ГДС) речовини до водного об'єкта – критерій, що визначає масу речовини у зворотних водах і гранично допустиму кількість, яка може бути видалена при цьому з режиму, встановленого для водного об'єкта, на основі вимоги до безпеки води.

Грунтове очищення – очищення стічних вод шляхом зрошення ґрунту.

Грунтові води – це краплеподібна рідина, яка тимчасово накопичується в слабопроникному шарі ґрунту, який гідравлічно не пов'язаний із нижнім водоносним шаром.

Гумінові кислоти – це деякі з гумінових речовин, які розчиняються в розведених лужних розчинах, але випадають в осад при підкисленні.

Гумінові речовини – це аморфні складні високомолекулярні органічні речовини, що утворюються при розкладанні рослинних і тваринних залишків у ґрунтах і відкладах, що надає багатьом поверхневим водам характерний жовто-коричневий колір.

- Д -

Деаерування – часткове або повне видалення повітря, розчиненого у воді в природних умовах або в результаті штучних фізичних процесів.

Дегідратування – це процес зневоднення вологого осаду, зазвичай кондиціонованого флокулянтами, за допомогою фізичних засобів.

Дезінфікування; знезаражування – обробка води, призначена для видалення патогенних мікроорганізмів.

Дельта – це лиман з рукавами, протоками і мілинами, що утворилися в результаті інтенсивного відкладення наносів.

Демінералізування – це використання фізичних, хімічних або біологічних процесів для зменшення вмісту іонних груп і розчинених неорганічних речовин у воді.

Денітрифікування – це відновлення нітратів та/або нітритів до азоту або закису азоту, зазвичай під дією бактерій.

Державна гідрометеорологічна служба (Держгідромет) – орган державного управління України, що здійснює керівництво та контроль у сфері гідрометеорологічної діяльності.

Дестратифікування – це рух нижнього і верхнього шарів води в озері або водосховищі, наприклад, в результаті природних явищ або техногенних явищ.

Деструкція токсиканта – це розпад токсичних речовин водного середовища на більш прості продукти під дією хімічних, фізичних і біологічних факторів.

Детеріораційний кадастр – це систематичне зведення інформації про погіршення умов навколишнього середовища, таких як забруднення повітря, води та ґрунту, знищення рослинності та тварин.

Детоксикація – це ослаблення або припинення дії токсичних речовин шляхом їх видалення, розкладання або перетворення на менш токсичні сполуки.

Дефіцит кисню – це різниця між фактичною концентрацією розчиненого кисню у водній системі і показником насичення киснем.

Дехлорування – часткове або повне видалення залишків хлору з води за допомогою хімічних або фізичних процесів.

Джерело забруднення – це господарські або природні об'єкти, а також природні явища, які викликають забруднення води.

Джерело питного водопостачання – водний об'єкт, що використовується для питного водопостачання з відповідним очищенням або без нього.

Дистилювання – це процес випаровування з наступною конденсацією.

Дистильована вода – це вода, очищена шляхом дистиляції розчинених у воді домішок.

Дистрофна вода – бідна на поживні речовини вода з високим вмістом гумінових речовин.

Дихання – це газообмін між організмом і навколишнім середовищем, що виникає в результаті окислення субстратів з виділенням енергії (яке може відбуватися аеробним або анаеробним шляхом).

Діапазон реагування тест-об'єкта – це нормований інтервал концентрації еталонної речовини, в межах якого знаходять вибрані значення для конкретного тестового відгуку за встановлених умов впливу.

Діатомові водорості – це одноклітинні водорості родини діатомових водоростей, які мають кременисту оболонку.

Дійова площа водозбору – це частина вододілу, де стік утворюється шарами опадів, що досягають поверхні вододілу.

Ділянка пробовідбирання – це загальна площа водойми, з якої відбирають пробу.

Діяльний шар болота – це шар активного водообміну в болоті, який переходить від торф'яних відкладень до поверхні нерозкладених рослинних залишків або мохового покриву.

Довжина річки – це відстань від її витoku до гирла.

Дозвіл на скиди – це офіційний документ, який дає право на скидання певної кількості забруднюючих речовин у водний об'єкт за одиницю часу протягом визначеного у дозволі періоду.

Донний лід – внутрішній лід, який утворюється на дні водойми.

Донні відклади – твердий матеріал (текучий і нетекучий), який осідає на дно водойм із завислих речовин.

Донні наноси – це відкладення, які утворюють русла річок, заплави або водоймища і взаємодіють з водоймами.

Доочищення – застосування додаткового очищення для подальшого зменшення забруднення стічних вод, які проходять первинну та вторинну очистку. а) подальша фізична обробка; б) хімічна обробка с) подальша біологічна обробка.

Доочищення стічної води – це третинне очищення з додатковими фізичними або біологічними процесами.

Допустима похибка гідрологічного прогнозу – межа похибки, яка є умовно допустимою і гідрологічний прогноз вважається підтвердженням.

Дослідна порція – це дискретна частина зразка, що досліджується.

Доступний хлор; загальний доступний хлор – термін, який зазвичай використовується для характеристики міцних розчинів гіпохлориту натрію та хлорованої води та їх розчинників, що використовуються для хлорування.

Дощова вода – це вода, яка утворюється атмосферними опадами і ще не проникла розчинними речовинами з ґрунту.

Дощовий стік – це стік води за рахунок опадів.

Дощоприймальний резервуар – резервуар, у який в дощову погоду надходять стічні води, кількість яких перевищує гранично допустиму кількість, розраховану в процесі основного очищення стічних вод.

Дощоприймач – це пристрій для відведення дощової води, що перевищує норму в загальній системі каналізації.

Дрейф льоду – це рух морського льоду вітром і океанськими течіями.

Дренаж – це система штучних каналів, каналів, які відводять надлишкову воду з ґрунту, і методи використання цих каналів для осушення землі.

Дренажна вода – вода, відфільтрована до дренажу з тіла або основи гідровузла (водосховища, русла тощо) і з осушеної (зрошеної) земельної ділянки.

- Е -

Евапотранспірування – це загальна кількість випаровування з території, вкритої рослинністю, і включає випаровування: вода, що поглинається рослинами. вода, що виділяється з поверхні листя (транспірація); вода з ґрунту.

Евлітораль – зона морської або прісної води, що займає прибережну або придонну частину мілководдя, де сонячне світло проникає до дна.

Еврибати – водні тварини з широким вертикальним поширенням (від прибережних районів до великих глибин), здатні витримувати значні коливання тиску води.

Евригалінні тварини – це водні або ґрунтові тварини, які можуть існувати в середовищах із широким діапазоном солоності.

Евтрофна вода – це водойми, багаті біогенними елементами, що містять значну різноманітність видів і водних організмів, представлених їх відносно великою кількістю.

Екзогенне дихання – це метаболізм, який забезпечує енергію за рахунок використання субстратів.

Екзометаболіти водяних організмів – це виділення гідробіонтами метаболітів.

Екологічна гідрологія – розділ гідрології, що вивчає гідрологічні процеси, явища та характеристики, які впливають на функціонування водних екосистем.

Екологічна токсикологія – розділ токсикології, який вивчає транспорт і перетворення токсичних речовин у біосфері та їхній вплив на екосистеми.

Екологічне благополуччя водного об'єкта – нормативне відтворення пелагічних і донних ракоподібних і риб у водоймах.

Екологічне оцінювання якості води – віднесення до певного класу, категорії або показника згідно з офіційно визнаною системою екологічної класифікації якості води на основі конкретних кількісних значень (критеріїв) показників складу і властивостей води.

Екологія – це наука, яка вивчає зв'язок між живими істотами та їх природним середовищем.

Екосистема – взаємопов'язана система організмів і середовища, в якій відбувається циклічний обмін речовиною та енергією.

Експеримент у гідрології – детальні дослідження закономірностей гідрологічних процесів або їх окремих ланок у штучно створених або природно обраних умовах.

Експериментальне діяння – це контрольований вплив факторів навколишнього середовища на організми лабораторних тварин.

Експозиція – це процес взаємодії досліджуваного об'єкта з отруйною речовиною в умовах експерименту, що характеризується концентрацією, частотою і тривалістю дії отруйної речовини.

Екстрагувати – це видалення розчинених речовин із водного розчину за допомогою розчинника, який не змішується з водою, але краще розчиняється, ніж вода.

Електродіаліз – це процес, який використовується для деіонізації води, під впливом електричного поля іони відокремлюються від одного водного тіла та переносяться через іонообмінну мембрану до іншого водного тіла.

Елюювання – обробка осаду шляхом промивання його чистою водою або стічними водами зі станції аерації для зниження лужності осаду, особливо під час видалення сполук аміаку. Це зменшує кількість необхідного флокулянту.

Емульсійна вода – це нерозчинна вода, що міститься в паливі в каламутному стані, або вода, що осідає у вигляді дрібних крапель на стінках і дні скляних ємностей.

Ендогенне дихання – це метаболізм, який постачає енергію без використання субстратів.

Ентеровіруси – це група вірусів, які можуть розмножуватися в травному тракті людини і тварин.

Ентерококи – група аеробних, а іноді і анаеробних грампозитивних бактерій, які зазвичай присутні в товстій кишці людей і теплокровних тварин.

Епідеміологія навколишнього середовища – вивчення стану здоров'я населення, пов'язаного із забрудненням навколишнього середовища.

Еукаріоти – мікроорганізми з клітинною структурою та ядром, оточеним ядерною мембраною.

Еуфотична зона – верхній шар води водного об'єкта, куди проникає досить світла для ефективного фотосинтезу.

Ефективна концентрація (ЕК) – концентрація токсиканта, що спричиняє певну тест-реакцію за встановленими умовами експозиції.

- Ж -

Живий переріз – площа поперечного перерізу потоку, яка нормальна до напрямку течії.

Живлення річок і озер – поверхневі (дощові, снігові і льодовикові) та підземні води, що надходять в річки і озера.

Життєздатні бактерії – бактерії, здатні до метаболізму і/або розмноження.

Жорсткий детергент – детергент, який містить поверхнево-активний агент, тривкий до первинної біодеградації, та чиї властивості щодо зменшення поверхневого натягу помітно не знижуються під час біологічного оброблення побутової стічної води.

- З -

Забір води – забір води з водойм для використання за допомогою технічних засобів або без них.

Забірна вода – вода, що забирається з водойми.

Забруднення води – це проникнення фізичних, хімічних або біологічних речовин і енергії у водойму, що спричиняє погіршення якості води.

Забруднення води вторинне – це хімічна зміна водних об'єктів, яка виникає внаслідок хімічної зміни раніше внесених речовин, екстенсивного розвитку організмів або розкладання мертвої біомаси, а також у результаті оборотності процесів видалення забруднюючих речовин.

Забруднення гідроакустичне – фізичне забруднення, викликане прямим або непрямим введенням акустичної енергії у водне середовище під час плавання судна.

Забруднення дифузне – дифузія природних і антропогенних забруднюючих речовин, спричинена різницею концентрації на певній відстані від місця утворення чи викиду та джерела забруднення.

Забруднення механічне – забруднення навколишнього середовища речовинами, які мають механічний шкідливий вплив без фізичного та хімічного впливу.

Забруднення мікробіологічне – це поява аномально високої кількості мікроорганізмів у навколишньому середовищі, яка пов'язана з розмноженням на антропогенних субстратах.

Забруднення морських вод – пряме чи непряме введення людиною матеріалів або енергії в морське середовище завдає шкоди біологічним ресурсам, погіршує економічну діяльність морської промисловості, включаючи рибальство, зменшує придатність морської води до використання, погіршує навколишнє середовище.

Забруднення поверхневих вод – це надходження речовин і енергії у водні об'єкти, які змінюють властивості та якість природних вод.

Забруднення Світового океану – вторгнення забруднюючих речовин у Світовий океан у кількості, що перевищує здатність морського середовища до самоочищення.

Забруднення хімічне – зміни в природному хімічному складі навколишнього середовища.

Забруднювальна речовина – це речовина у воді, яка погіршує якість води.

Забруднювання – зменшення придатності води для використання з певною метою.

Завальні озера озера, утворені зсувами, які перешкоджають стоку води.

Завислі наноси – це відкладення, що переносяться водними потоками у зваженому стані.

Загальнодержавна програма охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів – це програма, яка визначає національну

політику, стратегію та плани дій, спрямовані на вирішення складних екологічних проблем Азово-Чорноморського регіону.

Загальнодержавна програма розвитку водного господарства – це програма, щодо покращення забезпечення якісною водою населення та галузей економіки, вирішення водогосподарських та екологічних проблем, забезпечення сталого та ефективного.

Загатне озеро – це озеро, утворене гірським зсувом.

Зажор – накопичення сльоти та колотого льоду в руслах річок, що спричиняє стиснення водойм і, як наслідок, підвищення рівня води.

Закон Бера – меридіональні річки мають тенденцію рухатися по руслах праворуч у Північній півкулі та ліворуч у Південній півкулі.

Закон України “Про питну воду і питне водопостачання” – є законодавчим актом, який визначає правові, економічні та організаційні засади функціонування централізованих і децентралізованих систем питного водопостачання, а також населення.

Законодавство про рибальство – система законів та інших правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері рибальства.

Закрут річки – звивиста ділянка русла річки, розташована між двома сусідніми точками перегину умовної осі.

Залежність “час-ефект” – це кількісна залежність між тривалістю і токсичною дією певної концентрації токсиканту на досліджуваний об'єкт.

Залишковий хлор – хлор, що залишається в розчині після хлорування у формі вільного хлору та/або сполук хлору.

Замерзання – стадія льодового стану, що характеризується утворенням льодового покриву.

Замикальний створ – річкова підбудова, яка обмежує певний вододіл і замикає лінію цього вододілу.

Замулення водойм – це процес наповнення басейнів (водосховищ, озер, ставків) наносами, які надходять із водозбору під час паводків і паводків і зумовлені зносом берегів.

Замулення малих річок – це процес, за якого зважені осади осідають і заповнюють невеликі канали осадами в результаті зменшення вмісту води та швидкості течії.

Заплава – заповнена наносами частина річкової долини, яка регулярно заливається водою під час паводків і паводків.

Засмічення вод – це накопичення сторонніх речовин у водоймі.

Засолення вод – це перевищення нормальних фонових концентрацій солей у різних типах поверхневих водойм внаслідок дії антропогенних і природних факторів.

Застоювання – це затримка рідини через закупорку пор біологічного фільтра.

Затока – океан, озеро або частина річки, що врізається в сушу.

Затор – накопичення льоду, що дрейфує, на руслі річки під час відступу льоду, що спричиняє стиснення водойми та супутнє підвищення рівня води.

Заторфовування водойм – поступове заповнення водойм (озер, ставків тощо) шаром торфу.

Збіжність – це ступінь збігу між окремими результатами вимірювання, отриманими за певних умов (ступінь узгодження залежить лише від розподілу випадкових похибок і не має нічого спільного з істинними або заданими значеннями).

Зброджений мул – це осад, стабілізований під впливом мікроорганізмів у присутності або відсутності кисню.

Зброджування – це використання біологічних процесів для стабілізації органічної речовини в мулі, як правило, в анаеробному середовищі.

Звивистість річки – це криволінійність спланованого профілю, коли русло річки по черзі повертає ліворуч і праворуч.

Зворотна вода – вода, яка за допомогою технічних споруд і засобів повертається з господарського ланцюга кругообігу води назад у природний ланцюг у вигляді стічних вод, стічних вод і стічних вод.

Зворотна вода (нормативно) чиста – зворотна вода, склад і властивості якої відповідають встановленим стандартам якості води і не потребують очищення.

Зворотна вода недостатньо очищена – зворотна вода, яка була очищена, але ще не відповідає встановленим стандартам якості води.

Зворотне промивання – це промивання фільтра шляхом зміни напрямку потоку води, що часто супроводжується промиванням повітрям.

Зворотний осмос – це переміщення води через мембрану з більш концентрованої розчину в менш концентрований розчин внаслідок впливу тиску, що перевищує різницю в осмотичному тиску обох розчинів.

Згущування – це процес збільшення концентрації твердих речовин в мулі шляхом вилучення води.

Злилова вода – це вода, яка утворюється в результаті рясних опадів і стікає з поверхні землі у водойми.

Злилова стічна вода – це суміш міських стічних вод і дощової води, яка утворюється в результаті сильних опадів і танення снігу (льоду).

Змивальні організми – це такі організми, як дощові черв'яки, личинки комах та інші безхребетні, які активно живляться гліальними мембранами тварин на поверхнях, насичених біологічним ексудатом, і зміщують їх.

Змивання у біофільтрі – це безперервне видалення гліальних плівок тварин із завантаженого біофільтра у вигляді осаду.

Змивання у біофільтрі весняне – це надмірне промивання, яке відбувається в біофільтрах навесні внаслідок підвищення біологічної активності.

Змінне подвійне фільтрування – це двоступеневий біофільтраційний процес очищення стічних вод, що передбачає проміжне відділення біоплівки шляхом осадження (порядок використання фільтрів іноді змінюється, але вторинний відстійник після біофільтра).

Змішаний стік – це стік, при якому танення снігу і опади відбуваються одночасно.

Змішаний шар (йонний обмін) – це однорідна фізична суміш аніоно- та катіонообмінних матеріалів.

Змочений периметр – довжина підводного профілю поперечного перерізу русла.

Знезалізнювання питної води – це процес зниження вмісту солей заліза в питній воді.

Знезаражування питної води – обробка води для забезпечення епідемічної безпеки.

Знекиснювання – часткове або повне видалення природно або штучно розчиненого кисню у воді в результаті фізичних або хімічних процесів.

Знесолювання – це часткове або майже повне видалення іонних груп з води, щоб зробити її придатною для пиття, обробки або охолодження.

Зона забруднення – зона дифузії забрудненої води.

Зона затоплення – це територія, де відбувається затоплення.

Зона санітарної охорони – прилеглі до зон водокористування території та водойми, в яких встановлено особливий санітарно-епідеміологічний режим.

Зональність екологічна водних об'єктів – поділ морів і океанів на різні життєві зони – від поверхні до глибини водойми, від узбережжя до її відкритих частин залежно від зміни умов існування живих організмів.

Зоопланктон – це сукупність тваринних організмів, присутніх у планктоні.

Зоофітос – це екологічна група водних безхребетних, які живуть у заростях водних рослин і виробляють різноманітні фітотропні симбіонти для певних видів і родинних рослин.

Зрошення – це штучне зволоження маловологовідних ґрунтів агроценозів для підвищення водоутримуючої здатності зони кореневої системи.

Зрошувальна вода – це будь-яка вода, яка наноситься на ґрунт або субстрат для вирощування, щоб збільшити вологість, забезпечити кількість води, необхідну для нормального росту рослин, та/або запобігти надмірному накопиченню солей у ґрунті.

Ізокінетичне відбирання проб – це метод відбору проб, при якому проба береться з каналу і потрапляє в насадку пробовідбірного зонда зі швидкістю, що дорівнює швидкості потоку в безпосередній близькості від зонда.

Ізотерми – ізолінії однієї температури.

Імпактна зона – моря і частини океанів під впливом різноманітних проявів антропогенних факторів, що зазнають значних змін, переважно негативних.

Імпульсна доза – це майже миттєве додавання певної кількості хімічної речовини або реагенту, що містить мічені атоми, до водного потоку, наприклад шляхом інвертування вмісту.

Інверсія токсичності – посилення токсичних ефектів із зменшенням концентрації токсиканту (конкретний діапазон концентрацій).

Інгібітор – це речовина, яка сповільнює хімічний або біологічний процес.

Індекс Лангельє – це вимірне значення рН зразка води мінус значення рН, що відповідає повному насиченню.

Індекс обсягу мулу; індекс Мольмана – зайнятий об'єм 1 г активного мулу після відстоювання протягом певного періоду часу (зазвичай 30 хвилин) за певних умов.

Індекс токсичності води – є кількісною характеристикою токсичності води і визначається як відсоткова зміна значення тестової відповіді досліджуваної проби води відносно контрольної проби.

Індикатори зволоження – це рослини, які використовуються для оцінки ступеня забезпеченості водою там, де вони ростуть.

Інженерна гідрологія – розділ гідрології, що займається методами розрахунку і прогнозування гідрологічних режимів і практичним застосуванням гідрології для вирішення інженерних задач.

Інтенсивність водовіддавання – кількість води, що забезпечується снігом або площею водозбору за одиницю часу.

Інтоксикація – це патологічний стан організму, викликаний дією отруйних речовин.

Інтродукція гідробіонтів – це розселення окремих видів водних тварин (безхребетних, риб) і рослин за межі природного середовища існування у водоймах і водотоках, яких раніше не було.

Інфільтрація – це проникнення, яке відбувається переважно в пори.

Інфлюація – це вихід поверхневих вод через тріщини, канали і воронки в товщі земної кори.

- Й -

Йонне обмінювання – це процес, за допомогою якого певні аніони або катіони у воді замінюють інші іони, коли вони проходять через шари іонообмінного матеріалу.

Йонний баланс – це алгебраїчна сума добутоків молярної концентрації та іонного заряду кожного катіона та аніона.

Йонний стік – це рух хімічних речовин у воді у формі іонів, які складають переважну масу розчинених солей, що переміщуються протягом певного періоду часу.

Йонообмінний матеріал – це матеріал, який може зворотно обмінюватися іонами (без суттєвих змін у своїй структурі) з рідиною, що контактує з самим собою.

- К -

Каламутність – це втрата прозорості рідини внаслідок наявності в ній нерозчинених речовин.

Каламутність води – ваговий вміст завислого осаду в одиниці об'єму водно-осадкової суміші.

Канали – це створені людиною водні шляхи, зазвичай побудовані для з'єднання річок, озер або океанів. Часто є судноплавна глибина.

Каналізаційна система – система каналізації та допоміжних споруд для транспортування стічних та/або зливових стоків до очисних споруд або водойми.

Каналізаційний колектор – це трубопровід або інша споруда, як правило, підземна, призначена для транспортування побутових і промислових стічних вод і/або стічних вод атмосферних опадів, як правило, з кількох районів до очисних споруд або водойм.

Каналізаційні води – це стічні води, які видаляються за допомогою каналізації.

Каньйон – вузька річкова долина з крутими схилами з обох сторін.

Капілярна зона – це волога зона над водоносним горизонтом, водність якої визначається дією капілярних сил.

Каптаж – пристрій, який може збирати ґрунтову воду та виводити її на поверхню для вимірювання та використання.

Карстові озера – це озера, що утворюються в місцях поширення розчинних порід.

Катастрофічний паводок – це дуже великі та рідкісні повені, які можуть призвести до жертв та руйнувань.

Кисла дощова вода – дощова вода, величина рН якої менше 5.

Кислотність – це кількісна властивість здатності водного середовища взаємодіяти з гідроксид-іонами.

Кисневий режим поверхневих водних об'єктів – це зміна вмісту розчиненого у воді кисню за певний проміжок часу.

Коефіцієнт біокумуляції – це співвідношення між концентрацією токсичної речовини у гідробіонтах і її концентрацією у воді або осаді.

Коефіцієнт водообміну – це показник сили зовнішнього водообміну у водоймі, який показує, у скільки разів приплив або відтік у водойму перевищує воду у водоймі за певний період часу (наприклад, рік, місяць, день).

Коефіцієнт донної кумуляції – це відношення концентрації токсиканту в донному відкладенні до концентрації токсиканта у воді.

Коефіцієнт каналізованості річкової мережі – об'єм стічних вод, які проходять через очисні споруди і скидаються у природну водойму з урахуванням нормативів запобігання забрудненню поверхневих вод стічними водами залежно від типу водойми.

Коефіцієнт підземного живлення річки – це відношення об'єму надр річки до річкового стоку за певний період часу.

Коефіцієнт стоку – це відношення стоку до кількості опадів, що випадають на вододіл і викликають стік.

Колі-показники – це кількісний показник забруднення води, харчових продуктів, ґрунту та інших об'єктів навколишнього середовища кишковими бактеріями.

Колодязь – вертикальна водозабірна споруда, призначена для забору підземних вод для господарсько-питного водопостачання.

Колодязь артезіанський – глибока свердловина для отримання води під тиском без насоса.

Колодязь водозабірний шахтовий – колодязь із закріпленими стінками для збору підземних вод через дно і стінки.

Колодязь каналізаційний – це колодязь, обладнаний каналізаційною мережею для забезпечення його роботи.

Колоїдний осад – це відкладення, що містять частинки, часто з електричним зарядом, які не осідають і можуть бути видалені шляхом коагуляції.

Кольматаж – це заповнення пор ґрунту дрібними мулистими або глинистими частинками, які вносяться під час фільтрації. Осушення ґрунту

Компактна установка – готова компактна установка для очищення невеликої кількості води або стічних вод.

Компенсаційні течії – це горизонтальні рухи водних мас, які поповнюють втрачену воду в будь-якій частині океану, океану чи озера.

Комплексне використання водних ресурсів – використання водних ресурсів для задоволення потреб різних галузей населення та народного господарства.

Конвекційні течії (щільностінні) – це течія, що виникає у вузькому каналі, що з'єднує два водойми різної солоності.

Конвенція ООН з морського права (1982) – це міжнародно-правовий документ, підписаний у Монтего-Бей (Ямайка) у 1982 році. Він набрав чинності в 1994 році. Нині Конвенцію ратифікували 158 країн.

Конвенція про біорізноманіття (1992) – це міжнародно-правовий документ, підписаний на Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку (Саміт Землі), що відбулася в Ріо-де-Жанейро 5 червня 1992 року.

Кондиціювання мулу – фізична та/або хімічна обробка осаду для зневоднення.

Консервативна речовина; тривка речовина; персистент-на речовина – речовини, хімічний склад яких не змінюється або змінюється дуже повільно під впливом природних процесів.

Континентальний (головний) вододіл – головні материкові вододіли, які розділяють вододіли різних океанів.

Контрольна (разова) проба – це інша проба, взята випадковим чином (щодо часу та/або місця) з об'єму води.

Контрольний створ водного об'єкта – ділянка водного об'єкта, на якій здійснюється контроль якості води.

Контур стікання – планова лінія на болоті, що обмежує ділянку його площі, з якої визначається стік води.

Конус сольового виносу – це морфологічне утворення, що складається з сільських відкладень у точці виходу з бічного каньйону в широку долину.

Концентрація забруднювальних речовин – кількість певної забруднюючої речовини в одиниці об'єму середовища (повітря, води, ґрунту тощо), виражена в одиницях ваги.

Корозійність – це здатність води роз'їдати різні матеріали шляхом хімічної, фізико-хімічної або біохімічної дії.

Короткотерміновий гідрологічний прогноз – це прогнози, що видаються наперед до 15 днів.

Крайка льоду (криги) – це межа між крижаним покривом і чистою водною поверхнею.

Крива виснаження стоку – крива, що характеризує закономірність зменшення стоку внаслідок виснаження запасів води в річковому басейні.

Крива витрат води – це крива залежності між витратою води та рівнем води для певної ділянки русла.

Крива кисневого прогину – це крива, яка відображає зміни концентрації розчиненого кисню в залежності від відстані та часу, що тече в річці за течією від джерела забруднення.

Крива об'ємів води в річці – це крива залежності між об'ємом води та середньою витратою на ділянці річки.

Крива розчиненого кисню – це графік або математично отримана крива, що відображає профіль вмісту розчиненого кисню вздовж каналу.

Криптофіти – рослинні (багаторічні) організми, пагони відновлення яких залягають під поверхнею ґрунту та води.

Критерії токсичності – встановлене значення відповіді тесту за певних умов впливу, на основі якого робляться висновки про токсичність води.

Критерії якості води – це набір параметрів, що характеризують якість води та дозволяють оцінити відповідність конкретним вимогам.

Критичний рівень підґрунтових вод – це мінімальна глибина залягання ґрунтових вод, при якій не знижується врожайність сільськогосподарських культур, що вирощуються на даній території, внаслідок вторинного засолення ґрунту та погіршення водно-повітряного режиму кореневмісного шару.

Кріки – це назва річки або тимчасової водної артерії, яка пересихає в Австралії.

Кругообіг води у природі – безперервний процес кругообігу води на Землі під дією сонячної радіації та сили тяжіння.

Курвіметр – це пристрій, який вимірює довжину кривих на картах і планах поверхів.

- Л -

Лагуна (прибережна) – неглибока водойма, наприклад ставок або озеро, поблизу океану, зазвичай із неглибоким і вузьким каналом, що веде до океану.

Ламінарний рух – це повільний рух частинок уздовж паралельних ліній.

Латентний період інтоксикації – це проміжок часу між початком контакту гідробіонтів з отрутою і появою ознак інтоксикації.

Лентичні екосистеми – екосистеми природних і штучних водойм з повільною течією – озер, боліт, ставків і водосховищ.

Летальна токсичність води – це отруєння води, яке призводить до загибелі водних організмів.

Лиман – видовжена затока, що утворюється при затопленні морем річкової долини або гирла струмка внаслідок незначного опускання суші.

Лід – це тверда вода з густиною $0,8 \text{ г/см}^3$.

Лід морський – це лід, який утворюється при температурі води, незалежно від солоності морської води.

Лізиметр – прилад для вимірювання кількості води, яка глибоко проникла з верхніх шарів ґрунту.

Лійка Імхофа – це конічна скляна посудина, зазвичай ємністю 1 літр, градуйована у верхній частині, яка використовується для визначення кількості матеріалу, який осідає у воді.

Ліміт водоспоживання – максимальна кількість використаної прісної води.

Ліміт забору води – максимальна кількість води, яка забирається з водойми, встановлена у спеціальному дозволі на водопостачання.

Ліміт скиду речовини до водного об'єкта – це нормативна маса речовини, яка встановлюється водокористувачам для визначення плати за скидання зворотних вод у водний об'єкт за рік.

Ліміт скиду стічної води до водного об'єкта – кількість води, що скидається у водний об'єкт, що встановлюється для користувачів водного об'єкта, виходячи з кількості скиданої води та стану водного об'єкта.

Лімітуюча ознака шкідливості – один із показників небезпеки хімічних речовин, що забруднюють повітря, воду та ґрунт, що в першу чергу визначає шкідливий вплив і характеризується мінімальними ефективними концентраціями.

Лімнологія – наука, що включає комплекс гідрологічних знань про озера.

Лімнофіли – організми, пристосовані до життя в тихоплинних водах.

Лінзи підземної води – поклади підземних вод у вигляді окремих лінз.

Літоральна зона – мілководна прибережна зона водойми, де світло досягає дна.

Ляльна (підсланева) вода – це вода, яка містить домішки (переважно нафтопродукти) і збирається в колодязях, які лялюють у моторних відсіках суден.

Ложе океану – найнижча глибоководна частина Світового океану, середня глибина якої перевищує 4000 м.

Лотичні екосистеми – це екосистеми природних і створених людиною текучих водойм, включаючи струмки, річки та канали.

Лотік – це штучний канал із чітко визначеною формою та розмірами, який можна використовувати для вимірювання потоку.

Лужна жорсткість; тимчасова жорсткість – твердість, яку можна усунути кип'ятінням (зазвичай викликане наявністю бікарбонату кальцію).

Лужна вода – це природна вода, в якій сульфат відновлюється під дією сульфатвідновлюючих бактерій в анаеробних умовах у присутності органічних речовин, утворюючи таку ж кількість вуглеводнів.

Лужність – це кількісна властивість здатності водного середовища взаємодіяти з іонами водню.

Люмінесцентні бактерії – група бактерій, здатних перетворювати певну частину енергії, що виділяється під час метаболізму, на світло.

Льодовий режим – це регулярно повторювані процеси утворення, розвитку та розпаду льоду у водоймі.

Льодовик – це природне скупчення льоду на поверхні рухомої Землі з часом.

Льодовикове молоко – це каламутна вода підльодовикових бурхливих потоків із завислих відкладень.

Льодовикове озеро – це озера, які утворюються глибоко під поверхнею Землі в результаті льодовикової діяльності.

Льодовиковий язик – це частина льодовика в долині нижче снігової лінії.

Льодопад – це частини льодовиків, розділені на різній глибині глибокими тріщинами.

Льодостав – стадії льодовикових умов, що характеризуються наявністю льодовикового покриву.

Льодохід – рух крижин і крижаних полів у річках і водоймах під дією течій.

Льодяне сало – скупчення мерзлого голчастого льоду на поверхні води точками або у вигляді тонких суцільних шарів сірувато-свинцевого кольору, схожих на мерзле сало.

Льодяний (крижаний) покрив – твердий, нерухомий лід на поверхні водойми.

- М -

Максимальна неефективна концентрація – це максимальна концентрація токсичної речовини, яка не викликає специфічної реакції тесту за встановлених умов впливу.

Максимальна нелетальна концентрація; ЛК₀ – найвища концентрація токсичної речовини, при якій виживають 100% досліджуваних за встановлених умов впливу.

Максимальний стік – це стік річки, який спостерігається під час повені.

Мала вода – найнижчий рівень води в морі чи океані під час відливу.

Маловоддя – період (фаза) гідрологічного режиму водного об'єкта, протягом якого спостерігається зниження його водності, внаслідок чого погіршуються умови задоволення потреб у водних ресурсах.

Малорукавна дельта річки – річкова дельта, що має менше п'яти рукавів.

Матеріальна біокумуляція – це збільшення вмісту в результаті багаторазової дії токсичних речовин на водні організми або водні екосистеми.

Меандрування – періодична планомірна деформація повороту річки (меандра), що виникає внаслідок впливу течії річки на водний шлях (річку).

Межень – стадія річкових вод, яка повторюється щороку в той самий сезон і характеризується зменшенням вмісту води через виснаження поживних речовин у річці.

Мезосапроби – це рослинні і тваринні організми, що населяють помірно забруднені органічними речовинами водойми, в яких присутні вільний кисень і продукти окислення - нітрати і нітроти.

Мезосапробна вода (α , β) – це забруднені води, що характеризуються скупченням певних видів організмів і помірними концентраціями кисню.

Мезотрофна вода – це вода, вміст поживних речовин якої відповідає проміжному стану між оліготрофним і евтрофним.

Мезофільне зброджування – анаеробне бродіння осаду при температурах від 20°C до 40°C.

Мезофільні мікроорганізми – це мікроорганізми, оптимальна температура для розвитку яких становить від 20 °C до 45 °C.

Мертвий простір – це частина водної ділянки, де не спостерігається течії води або де є течія, зустрічна течії.

Металімніон – шар води всередині водойми, температура в якому різко падає зі збільшенням глибини під час літньої прямої стратифікації.

Метод відповідних рівнів – це короткостроковий прогноз витрати (рівня) води окремого тіла річки за витратою (рівнем) води вище розташованого тіла (тіла).

Метод гідрологічного прогнозування – це загальнонаукові підходи до прогнозування конкретних гідрологічних явищ.

Методика гідрологічного прогнозування – прямий засіб прогнозування, розроблений для конкретної водойми чи регіону на основі загальних методів прогнозування.

Механізм дії токсиканта – процес фізичного або хімічного перетворення біологічних структур, спричинений певним токсикантом або групою токсикантів.

Міграція – це добровільне або вимушене переміщення розчинених або завислих речовин або організмів у водоймі.

Міжмерзлотна вода – це вода в товщі вічної мерзлоти між блоками цієї вічної мерзлоти (найчастіше солоня).

Міжпластова вода – це вода, яка лежить між двома гідравлічними шарами.

Міжприпливна зона – це ділянка прибережної зони між припливами і відпливами.

Мікроелемент (важливий) – хімічні елементи, які в дуже низьких концентраціях необхідні для нормального розвитку людини, тварин і рослин.

Мікрозабруднювач – це речовини, які навіть у мінімальних концентраціях забруднюють навколишнє середовище.

Мікроклімат прибережних територій – прибережний клімат морів, озер, водосховищ або великих річок, що формується під впливом водойм на метеорологічні показники прибережної зони.

Мікрофільтр – це обертова циліндрична система, покрита дуже дрібною сіткою (зазвичай дротяною) з нержавіючої сталі (обертається навколо горизонтальної осі, глибоко занурюється у фільтровану воду та промивається протитечею для видалення твердих часток).

Мілина (банка) – небезпечна для судноплавства мілководна ділянка річки, озера або моря.

Мілководдя водосховищ – це ділянки водойм глибиною до 2 м, де розвивається висока водна рослинність.

Мінералізація – це розкладання органічної речовини з утворенням вуглекислого газу, води, гідридів, оксидів, неорганічних солей та інших доступних елементів.

Мінералізація води загальна – комплексний кількісний показник вмісту у воді розчинених речовин.

Мінеральна вода – це вода, яка містить більше мінеральних речовин, ніж звичайна питна вода.

Мінеральні озера, соляні озера – озера, вода в яких сильно мінералізована, тобто містить велику кількість солі.

Мінімальний стік – це мінімальний потік, який зазвичай спостерігається під час месенії.

Мінеральні лікувальні води – це підземні води, які містять високі концентрації мінеральних (рідше органічних) компонентів і газів або мають певні особливі фізичні властивості (радіоактивність, висока температура тощо), так що діють на організм людини як цілющі.

Місткість водосховища – це максимальна кількість води, яку може вмістити резервуар.

Місцевий стік – стік, що формується в межах однорідної фізико-географічної області.

Моделювання гідрологічного процесу – створення моделей, що відтворюють окремі ланки гідрологічних процесів, і їх використання в гідрологічних дослідженнях, прогнозах або розрахунках.

Моніторинг води – це наука про спостереження, збір, обробку, зберігання та аналіз інформації про стан водних об'єктів, існуючих (і планованих)

централізованих водопостачаннях, прогнозування їх змін і прийняття відповідних управлінських рішень.

Море – це водойма, що містить солону воду, зазвичай утворюючи певну частину океану.

Моренне озеро – озера, що займають пониження моренних відкладів.

Морська вода – це вода моря і океану. Його середня мінералізація 35 г/дм³.

Морська нейстологія – розділ гідроекології та водної біології, що вивчає морські нейстони.

Морська фауна – це сукупність видів тварин, які живуть у певній акваторії океану.

Морська флора – це сукупність одноклітинних, багатоклітинних водоростей і видів вищих водних рослин у певній морській зоні.

Морський екологічний комплекс – це сукупність функціонально пов'язаних і спільно використовуваних суден і підводних апаратів, призначених для виконання складних природоохоронних завдань.

Морський лід – це лід, який утворюється, коли морська вода замерзає нижче точки замерзання.

Морський нейстон – гідробіонтні та аеробіонтні форми життя, що складаються з мікроорганізмів, дрібних і середніх рослин і тварин, пристосованих до життя в певних умовах у зонах поверхневих плівок морів і океанів у шарах води до 5 см.

Морські води – води морів і океанів, що складають Світовий океан, які є цілісними структурно-функціональними системами.

Морські течії – це поступальні рухи океанів і водних мас, спричинені вітром, силою тяжіння та різною щільністю води.

Мул – це щільні речовини, які накопичуються після того, як природними або штучними процесами відокремлюються від різних типів води, в якій вони містяться.

Мулова вода – це забруднена вода, що відокремлюється під час бродіння, ущільнення та зневоднення осаду.

Мулова суміш – суміш стічної води та активного мулу, яка циркулює та аерується в каналах аеротенка або аеростанції.

Муловий кек – це осад, який був зневоднений настільки, що з ним можна працювати як з твердою речовиною.

Муловий майданчик – неглибокий ставок або резервуар для зневоднення мулу шляхом дренажу та випаровування.

Мутаген – це речовина, яка може викликати генетичні зміни в організмі.

М'яка вода – це вода з низькою загальною жорсткістю.

М'який детергент – це мийні засоби, що містять біологічно розкладані поверхнево-активні речовини, поверхнево-активні властивості яких значно знижуються під час біологічного очищення стічних вод.

- Н -

Надзвичайна екологічна ситуація – це ситуація, за якої в певному регіоні відбувається негативна зміна навколишнього природного середовища, що потребує екстрених заходів з боку держави.

Надповерхневий простір – це газова фаза в замкнутій системі в рівновазі з речовиною зразка (рідина, тверда речовина або суміш).

Найменша вологомісткість ґрунту – це кількість води, яка міцно утримується в ґрунті після того, як вода вільним плином гравітує.

Налідь – це лід, який утворюється, коли вода промерзає до поверхні через тріщини в льоду.

Наноси – це тверді частинки, що утворюються внаслідок руслової та басейнової ерозії, які заносяться у водойми руслами та течіями.

Напівстатичне випробовування на токсичність – це тест на токсичність, у якому значну частину (>95%) досліджуваного розчину регулярно замінюють свіжим після відносно тривалого інтервалу часу (наприклад, через 12 або 24 години).

Нейстон – гідробіонтні форми життя, до складу яких входять дрібні та середні мікроорганізми, рослини і тварини, що живуть на поверхні прісної води або у верхніх (0-5 см) шарах морської води (нейсталиї).

Нейстонологія – розділ гідробіології та гідроекології, що вивчає нейстони, характеристики просторового розподілу організмів нейстону як функцію глибини, відстані до берега, течій, температури води, солоності, сонячної радіації та інших фізичних і хімічних факторів середовища, а також адаптації до біологічного середовища.

Нектон – група водних тварин, пристосованих до активного плавання у відкритих водоймах.

Необроблена вода – необроблена вода або вода, яка надходить на станцію для обробки чи подальшої обробки.

Неочищена зворотна вода – природна або зворотна вода, у якій вміст забруднюючих речовин перевищує рівні, встановлені стандартами якості води.

Неочищена побутова стічна вода – це неочищені побутові стічні води.

Непроточна водойма – це поверхнева водойма з невеликим стоком або без нього, яка може зазнавати негативних якісних змін протягом значного періоду часу.

Нерест – це виділення рибами статевих продуктів - мальків з дозріває ікрою і подальше запліднення.

Низхідне джерело – це джерело, яке живиться з водоносного шару, де рівень води знаходиться вище точки виходу джерела на поверхню.

Ножицевий черпак – пристрій для відбору проб осаду, що складається з двох ковшів, які відкриваються зверху на спільному шарнірі та складаються, як лека ножиць для відбору проб.

Норма водовідведення (стічної води) – кількість стічних вод, встановлена на одного жителя або умовну виробничу одиницю для конкретного виробництва.

Норма водоспоживання – кількість води, що витрачається на одного жителя або на умовну одиницю продукції для даного виробництва.

Норма зрошувальна – це встановлена кількість води (в м³), яку необхідно внести на один гектар зрошуваної площі за весь період вегетації відповідної культури для забезпечення оптимального вмісту води в кореневому шарі ґрунту.

Норма осушення – це ступінь зниження рівня ґрунтових вод на перезволожених землях, яка забезпечує сприятливі умови для вирощування сільськогосподарських культур, не порушує природних процесів у ґрунті та сприяє екологічній стійкості сільськогосподарських ландшафтів.

Норма стоку – це середнє значення стоків за багаторічний, сезонний або місячний період.

Нормативи водокористування – економічні, екологічні або технічні показники нормативів якості води, за якими здійснюється водокористування.

Нормативи питного водопостачання – інший об'єкт або транспортний засіб з нормальним функціонуванням питної води, що забезпечує протягом доби питні, фізіологічні, санітарно-гігієнічні та побутові потреби однієї особи в конкретному населеному пункті. систем у разі їх порушення та при надзвичайних ситуаціях техногенного або природного характеру.

Норми якості води – це встановлена величина показника якості води, яка забезпечує відповідність потребам певного виду водокористування.

Нуль гідрологічного поста – це умовна горизонтальна площина, яка береться для порівняння за нуль відліку при вимірюванні рівнів води на гідрологічному посту.

- О -

Обґрунтування гігієнічних нормативів – визначення розмірів санітарних норм на основі експериментально-епідеміологічних досліджень біологічного впливу окремих речовин на організм і на умови навколишнього середовища.

Об'єднана каналізаційна система – це система, в якій міські стічні і дощові і снігові стоки протікають по одній каналізаційній трубі.

Об'єм водосховища – об'єм або вміст геометричної фігури, утвореної чашею водойми та поверхнею води в ній.

Об'єм стоку – це кількість води, яка витікає з водозбірної площі за певний період часу.

Облігатні аероби – аеробні організми, здатні виживати і розмножуватися лише за наявності кисню.

Облігатні анаероби – це анаероби, здатні виживати лише за відсутності кисню.

Оборотна вода – це вода, яка часто використовується в технічних і допоміжних процесах.

Одиничний гідрограф – гідрограф, що показує зміни потоку води під час паводку.

Одиничний паводок – це повінь, що виникає внаслідок рівномірного випадання опадів на поверхні водозбірного басейну у вигляді одноразової ізольованої дощу, що проходить за розрахункову одиницю часу і менша за максимальний час наздоганяння поверхневих вод.

Озерна річка – це річка, яка витікає з озера або крізь нього (озеро).

Озерні відклади – відкладення різноманітних мінеральних і органічних частинок, що осідають на дні та схилах озерних улоговин.

Озеро – це велика западина в природній місцевості, яка не проточна або має повільну течію та заповнена водою.

Озерознавство – наука, що вивчає гідрологічні режими та біологічні особливості озер і водосховищ.

Озонування – це додавання озону у воду або стічні води для дезінфекції та окислення органічних речовин або видалення неприємних смаків і запахів.

Океанаріум – це великий комплекс будівель, що містить різні басейни з морською водою для утримання морських тварин і рослин для дослідницьких і демонстраційних цілей.

Океанічні жолоби, западини – це довга вузька западина на морському дні глибиною понад 6000 м і є зоною субдукції, зоною, в якій важка океанічна тектонічна плита занурюється під більш легку континентальну плиту.

Окиснювальний канал – це системи для промивання сирової води або відстояної стічної води, часто у формі паралельних каналів, з'єднаних на кінцях, щоб утворити замкнуту систему, і оснащених аераційними роторами.

Окиснювальний ставок – це басейни, що використовуються для зберігання стічних вод перед скиданням, де біологічне окислення органічних речовин відбувається шляхом природного перенесення кисню з повітря у воду.

Окиснюваність води – величина, що характеризує вміст у воді органічних речовин, що окислюються в кислому середовищі одним із сильних хімічних окисників.

Оксибіонти – різновид гідробіонтів, які живуть і розмножуються лише тоді, коли вода достатньо насичена газоподібним киснем і необхідна для окислювальних фізіологічних процесів.

Олігосапробна (зона) – водна зона, в якій органічні речовини повністю мінералізовані (вода в цій зоні насичена киснем і підтримує життя багатьох рослин і тварин, головним чином фотоавтотрофів і ацидофільних тварин).

Оліготрофи – рослини, які не потребують поживних речовин.

Оліготрофний – ознака, що характеризує водойми, збіднені біогенними елементами. Він дуже прозорий, має високий вміст кисню у верхніх шарах, містить невелику кількість водних організмів і опадів, зазвичай забарвлений у коричневий колір і містить невелику кількість органічних речовин.

Олігофаги – тварини, які живляться обмеженим за складом кормом.

Омброгенне болото – це водно-болотне угіддя, яке утворилося в результаті водопостачання екосистеми виключно за рахунок атмосферних опадів, без урахування прохолодних морських кліматичних зон або гірського рельєфу.

Омброфіти – це рослини, які використовують лише дощову або конденсовану воду в прохолодні години дня і поглинаються переважно кореневою системою з поверхні ґрунту та безпосередньо надземними органами.

Ополонка – це простір чистої води в середині льодового покриву, що утворився під дією динамічних і термічних факторів.

Опріснення води – це процес видалення розчинених солей з води до рівня, придатного для пиття та технічних потреб.

Органічний азот – це різниця між вмістом азоту К'ельдаля та амонійного азоту в зразку води.

Органолептичний – характеризує властивості води (колір, смак, запах, зовнішній вигляд), які сприймаються органами чуття людини.

Ослаблення світла у водоймі – це зменшення інтенсивності світла зі збільшенням глибини водойми в результаті поглинання молекулами води і розсіювання випромінювання світла зваженими частинками, що містяться у водній масі.

Осмоз – це односпрямоване проникнення молекул розчинника через мембрану, яка відділяє розчин від чистого розчинника або двох розчинників різної концентрації та дозволяє проникати лише молекулам розчинника.

Осолонення прісних водойм – підвищена мінералізація води у водоймах внаслідок притоку, випаровування та антропогенного впливу, зокрема промислових продуктів, засолення та інших причин.

Остаточне біологічне розкладання – це повне розщеплення органічної речовини на прості елементи або сполуки.

Осушення – це комплекс організаційно-технічних (гідротехнічних) заходів, спрямованих на запобігання або зменшення негативного впливу води на заболочені або затоплені території на життя людей.

Охолоджувальна вода – це вода, яка використовується для поглинання та передачі тепла.

Охорона (захист) води – система заходів, спрямованих на запобігання, обмеження та ліквідацію наслідків забруднення, засмічення та виснаження вод.

Охорона боліт – це комплекс науково-економічно обґрунтованих заходів щодо підтримання природних умов співіснування водно-болотних угідь з огляду на їх значення у збереженні та обігу біорізноманіття. вуглекислого газу в глобальному масштабі.

Охорона питної води – система правових норм, що регулюють відносини у сферах питного водопостачання та якості питної води.

Охорона підземних вод – закон вимагає вжити заходів для захисту підземних вод від виснаження та забруднення.

Очищення – це процес, за допомогою якого живі гідробіоти звільняються від забруднюючих домішок.

Очищена побутова стічна вода – це побутові стічні води, які були частково або повністю очищені для вилучення та ремінералізації органічних речовин та інших речовин, що містяться в побутових стічних водах.

Очищення води – видалення домішок з води для досягнення бажаної якості.

Очищення питної води – забезпечення встановлених санітарно-бактеріологічних показників води, що відбирається з природних водойм і подається в міські водопровідні мережі.

Очищення стічних вод активним мулом – це біологічний метод очищення, який перетворює органічні речовини, що містяться в стічних водах, на прості неорганічні сполуки за допомогою ферментів, що виділяються мікроорганізмами, які є основним компонентом активного мулу.

Очищення стічних вод населених пунктів – забезпечити населені стічні води необхідної якості за встановленими нормативними показниками перед скиданням у природні водойми.

- П -

Паводкова хвиля – це хвилі, що виникають у струмках під час паводків і повеней.

Паводок – значне підвищення водності річки в межах річного циклу, що виникає нерегулярно, утворюється під час сильних дощів або під час відлиги.

Падіння річки – це різниця у висоті водного плато річки в двох різних точках на відстані

Пак – потужний багаторічний морський лід, що утворюється в полярних широтах.

Пальовий ефект – це процес, за якого щільність зразка осаду збільшується завдяки зусиллю, що створюється в чашці для відбору проб, коли до неї прикладається сила, спрямована вниз.

Пальовий пост – це гідрологічна обсерваторія зі кілками для вимірювання рівня води.

Пастеризування – це процес підвищення температури протягом відповідного періоду часу для інактивації мікроорганізмів (переважно патогенних) або для зменшення їх кількості до певного рівня або значення нижче інфекційної дози протягом обмеженого періоду часу.

Патогени – це організми, які можуть викликати захворювання сприйнятливих рослин і тварин, а також людини.

Пелагіаль – водойми морів і океанів, населені рослинним і тваринним світом.

Пелагічні організми – це всі організми, рослини та тварини, які живуть у товщі води морських водойм.

Пелофіли – гідробіонти, які живуть у насичених мулом донних субстратах.

Первинна продуктивність – це швидкість фотосинтезу групи водоростей або рослин у водній екосистемі.

Первинне оброблення (побутова стічна вода) – це етап очищення, який зазвичай передбачає видалення основної частини твердих часток, що осідають (для побутових стічних вод цей етап відбувається відразу після попереднього очищення).

Первинне розкладання – це руйнування молекулярної структури речовини, що призводить до втрати деяких характерних властивостей.

Перевертання – швидке порушення природних процесів, часто розшарування прісноводних водойм (в озерах або водосховищах) під дією вітру.

Перифітон – це екологічна група гідробіонтів, які населяють межі водно-твердої матриці та можуть мати дуже різне походження.

Період напіврозпаду – це період часу, після якого концентрація або маса речовини, яка може зазнати деградації або розпаду, зменшується вдвічі.

Період утримування; тривалість перебування – теоретична кількість часу, протягом якого вода (або стічна вода) залишається в певній структурі чи системі.

Періодичне відбирання проб – це процес, за допомогою якого окремі проби відбираються з водойми.

Перманганатна окиснюваність (води) – це масова концентрація кисню, еквівалентна кількості перманганат-іонів, витрачених на обробку проб води цим окислювачем у заданих умовах.

П'єзометричний рівень підземних вод – це природний рівень, на якому вода піднімається (і опускається) у колодязі.

Питна вода – це вода, бактеріологічні, органолептичні та токсико-хімічні показники якої знаходяться в межах норми.

Питне водопостачання – постачання води для задоволення питних потреб населення.

Підґрунтові води – підземні води першого від поверхні постійного водоносного горизонту.

Підживлювальна вода – це вода, яка додається в систему оборотної води для компенсації втрат.

Підземне живлення – надходження підземних вод до каналів і резервуарів.

Підземний стік – це рух води в підземних шарах ґрунту під дією гідравлічного тиску або під дією сили тяжіння.

Підземні води – це води, які залягають під поверхнею землі в шарах гірських порід у верхній частині земної кори в усіх фізичних станах.

Підруслові води – це підземні води в гірських породах, які заповнюють русла річок.

Підстилаюча поверхня – це поверхня Землі, ґрунт, рослинність, лід і вода, яка взаємодіє з атмосферою.

Підтоплення – це складний процес, при якому внаслідок порушення водних об'єктів і територіальних балансів рівень підземних вод підвищується, досягаючи критичних значень і вимагаючи застосування захисних заходів.

Пікноклин – це стратифікований шар води з максимальним градієнтом щільності.

Планктон – це організми, які плавають або плавають у воді, складаються в основному з дрібних рослин і тварин, але також включають більші форми, які мають слабку здатність до руху.

Плесо – глибоководна частина річки, розташована переважно між порогами.

Пливун – це пухка гірська порода (наприклад, пил або дрібний пісок, супісок або суглинок), яка насичена водою і за певних гідродинамічних умов може переходити в рідкий стан.

Площинний змив – це серія процесів, у ході яких тала, дощова та зрошувальна вода стікають по поверхні схилів у формі стратифікованих і струмкових потоків, транспортуючи та накопичуючи руйнування верхнього шару ґрунту та продукти вивітрювання.

Пляж – це кумулятивна прибережна форма рельєфу в прибережній зоні океану.

Побутова стічна вода – це стічні води, що відводяться від комунальних споруд.

Повернутий активний мул – це відстояний та відокремлений від змішаного мулу активний мул, який повертається в аеротенк і використовується для очищення стічних вод.

Поверхневий поплавець – це поплавок, який використовується для вимірювання швидкості поверхневих течій.

Поверхневі води – це води, що протікають або стоять на поверхні землі.

Поверхнево-активний агент – це сполуки з притаманною поверхневою активністю, які при розчиненні в рідинах, особливо у воді, зменшують поверхневий або міжфазний натяг через адсорбцію на всій поверхні між рідиною та паром. між іншими інтерфейсами.

Поверхнево-активний агент аніонний – це поверхнево-активні речовини, які розпадаються на іони у водних розчинах з утворенням негативно заряджених органічних іонів, відповідальних за поверхневу активність.

Поверхнево-активний агент катіонний – це поверхнево-активні речовини, які дисоціюють на іони у водних розчинах з утворенням позитивно заряджених органічних іонів, відповідальних за активність поверхні.

Поверхня ґрунтових вод – поверхня стоячих або текучих підземних вод, де підстилаючий ґрунт насичений водою, якщо поверхня не є водонепроникною.

Повінь – це щорічна повторювана фаза водного середовища, що характеризується максимальною кількістю води та максимальним рівнем води в річках, що часто призводить до стихійних лих.

Повна вологомісткість ґрунту – це кількість води, яку ґрунт може утримувати, коли всі пори повністю заповнені водою.

Повна потреба в кисні (ППК) – це розрахункова кількість кисню, необхідна для повного перетворення органічної речовини та окислення аміаку та нітриту азоту у воді.

Повторне використання води – подача води, яка раніше використовувалася в одній економіці, в іншу.

Подрібнювання – це механічне подрібнення великих твердих частинок стічної води до розміру, придатного для подальшої обробки.

Позначка високої води – це відмітка, яка залишає високий рівень води на місцевості.

Показник життєдіяльності водного організму – це морфологічні, фізіологічні, біохімічні або інші характеристики стану гідробіонтів.

Показник навантаження на поверхню – це кількість води або стічних вод, очищених за день на одиницю площі горизонтального поперечного перерізу даної частини очисної споруди (індекс зазвичай виражається в кубічних метрах на квадратний метр на добу).

Показник насиченості киснем – це концентрація розчиненого кисню в рівновазі з повітрям (природні системи) або чистим киснем (системи оксигенації стічних вод). Він змінюється зі змінами температури, парціального тиску кисню та солоності.

Показник натрієвої абсорбції – показник, який використовується для характеристики відносної активності іонів натрію в реакціях обміну з ґрунтом.

Показник складу і властивостей води – це фізичні, хімічні, бактеріологічні та аквабіологічні властивості води, за якими робляться висновки про її якість у порівнянні з нормативами якості води.

Показник токсичності – показник життєдіяльності гідробіонтів, який використовується для оцінки токсичності води (водного середовища).

Поле зрошення – ділянка землі, відведена і підготовлена для природного біологічного очищення стічних вод.

Поле фільтрації – спеціально облаштована ділянка землі, призначена для природного біологічного очищення стічних вод шляхом їх фільтрації через шар ґрунту

Поліелектроліти – це полімери, що містять іонізовані групи, деякі типи яких використовуються для флокуляції колоїдних частинок або флокуляції зважених твердих речовин.

Полій – льодовикове утворення, яке виникає в результаті замерзання підземних вод, що витікають на поверхню, або річкових вод, що виходять на поверхню льодового покриву річки.

Полінуклеарні ароматичні вуглеводні (ПАНВ) – це органічні сполуки, що складаються з двох або більше бензольних кілець, у яких сусідні кільця мають спільні два атоми вуглецю. Також можуть бути присутніми неароматичні кільця.

Полісапроби – організми водойм і водотоків, пристосовані до умов надмірного забруднення органікою.

Полісапробна вода – це надзвичайно забруднена вода, яка характеризується значною дезоксигенацією, помітно зменшеною кількістю безхребетних і значною кількістю бактерій.

Поліхлоровані біфеніли (ПХБ) – є загальним терміном для хлорованих біфенілів. Насправді він також містить монохлоровані біфеніли (багато поліхлорованих біфенілів є стабільними в природі та накопичуються в харчовому ланцюзі; деякі з них впливають на живі організми).

Пом'якшена вода – це вода, загальна жорсткість якої знизилася до певної межі.

Пом'якшення води – зменшує природну жорсткість води. Відповідальні за жорсткість іони кальцію і магнію видаляються з води реагентним, іонним або термічним методами.

Попереднє аерування – короткочасна аерація відстояних стічних вод безпосередньо перед біологічним очищенням.

Попереднє оброблення (побутова стічна вода) – видалення або руйнування великих твердих часток і видалення піску.

Попереднє хлорування – попередня обробка сирової води хлором, щоб зупинити або значно уповільнити ріст бактерій, рослин або тварин, сприяти окисленню органічних і неорганічних речовин, сприяти агломерації та зменшити запах.

Попуски води – це короткочасне антропогенне виділення води з водойми.

Поріг запаху – це мінімальний рівень запаху, який може бути виявлений органом нюху групою експертів (немає абсолютного значення для порогу запаху через притаманні варіації чутливості окремих органів нюху, але це значення є число, при якому виявляється запах) встановлюється шляхом послідовного розведення зразка водою без запаху, доки він не зникне.

Порова вода – це вода, що міститься в просторах (порах) між твердими частинками.

Пороги – неглибока кам'яниста або скеляста ділянка русла річки, що утворилася в результаті викиду на поверхню твердих порід.

Порогова концентрація – є середнім геометричним значенням максимальної неефективної концентрації та мінімальної ефективною концентрації.

Постійний водотік – це водотік, рух води, що відбувається протягом року або більшої його частини.

Пост-хлорування – хлорування води або стічних вод після очищення.

Посування льоду – невеликі рухи льодоходу на окремих ділянках річки чи водойми.

Потреба у хлорі – це різниця між кількістю хлору, доданого до зразка води або стічних вод, і кількістю загального залишкового хлору, присутнього в кінці певного періоду контакту.

Похибка гідрологічного прогнозу – це різниця між прогнозованим і фактичним часом появи певної гідрологічної характеристики або явища.

Похил річки – це відношення її напору (в сантиметрах) до довжини (в кілометрах).

Поясність глибинна – є основною закономірністю вертикального розподілу організмів у гідросфері (океани, моря та внутрішні води) і визначається такими градієнтами, як температура, тиск, солоність та інсоляція.

Правила охорони води – це встановлені вимоги, які регулюють діяльність людини з метою дотримання стандартів збереження водних ресурсів.

Правильність – це ступінь збіжності між середнім значенням, отриманим на основі великого набору вимірювань, і прийнятним еталонним значенням.

Право водокористування – це сукупність правових норм, які передбачають підстави, порядок та умови отримання права водокористування.

Правовий режим внутрішніх морських вод України – встановлений відповідними нормативно-правовими актами порядок врегулювання відносин стосовно внутрішніх морських вод держави.

Правовий режим територіального моря – це порядок, що регулює відносини щодо територіальних вод прибережних держав, визначений відповідними правовими актами.

Пресування мулу – це спосіб механічного вилучення рідини з шламу під тиском для отримання твердого матеріалу, який можна використовувати для вирішення господарських завдань.

Прес-фільтрування – це процес очищення води, коли вода пропускається під тиском через закриту систему.

Прибережна водоохоронна зона – це прилегла до водойми територія, на якій реалізуються спеціальні методи екологічно допустимого водокористування.

Прибережна смуга – це частина прибережної водно-охоронної території шириною 20-100 м, яка простягається вздовж берегів річки, ставка чи озера і підпадає під більш суворий режим використання, ніж уся територія.

Прибій – це явище, коли океанські хвилі розбиваються, при набіганні їх на берег.

Приглибий берег – берег, підводна частина якого різко збільшує глибину

Припай – це тверда крига, яка намерзає на берег.

Припливна вода (смуга) – будь-яка частина океану або річки в межах відпливу та відпливу весняного припливу в день рівнодення.

Припливне обмеження (річка) – місце, що прилягає до річки, де підйом і спад рівня води під час весняних припливів у дні рівнодення ледь помітний (дамба або шлюз можуть діяти як приливне обмеження в цьому місці) приливні обмеження).

Припливно-відпливні явища – це періодичні коливання рівня води та океанічних течій, що виникають під дією сили тяжіння між Землею, Місяцем і Сонцем.

Припустимий рівень концентрації речовини – це кількісний санітарний критерій рівня безпечного впливу речовини, що виражається її концентрацією протягом визначеного середнього інтервалу часу.

Природна захищеність підземних вод – це сукупність гідрогеологічних умов, які надійно перешкоджають проникненню забруднюючих речовин у водоносний горизонт.

Природний стік – течія річки за природних умов її утворення.

Природні води – це вода, яка є частиною природного ланцюга кругообігу природної води.

Притока річки – це невелика річка, води якої безпосередньо впадають у велику річку.

Прісна вода – це природна вода з водоєм із низькою солоністю (менше 1% (1г/дм^3 або 1000 мг/ дм^3), яка зазвичай вважається придатною для видобутку та обробки для приготування питної води.

Прісноводна межа – це ділянка естуарію, через який морська вода зазвичай не проникає за певних приливних і гідрологічних умов.

Проба – це репрезентативна частина певного масиву води, яка постійно або періодично відбирається для вивчення її складу та властивостей.

Пробовідбиральна лінія – водний шлях, що проходить від пробовідбірної зонди до точки подачі проби або аналізатора.

Пробовідбиральна мережа – це система заздалегідь визначених місць відбору проб, розроблена для моніторингу одного або кількох визначених місць відбору проб.

Пробовідбиральник – пристрій для відбору проб води (регулярно або постійно) з метою визначення певних показників.

Провальне озеро – карстове озеро, утворене таненням гірських порід.

Прогноз ходу стоку – це прогноз ряду змін початкового споживання води (рівнів) протягом певного інтервалу часу.

Прогнози водного режиму – прогнози стоку, середнє споживання води за період часу, екстремуми споживання та рівні води.

Прогнози льодового режиму – Прогнозування появи та зникнення льодових явищ у водоймах, встановлення та відступу льодовикових покривів, товщини льодовикового покриву.

Прогнози припливу води – проекція потоку води від водозбірною басейну до озера, водосховища або ділянки річки.

Прогностична гідрологічна інформація – гідрометеорологічна інформація, необхідна для складання прогнозів за певною методологією.

Прогностична гідрологічна система – це набір взаємопов'язаних методів прогнозування, розроблених для річкового басейну або кількох суміжних річкових басейнів.

Продовжене аерування – це процес, який обробляє активний мул із приблизно 1/3 нормального навантаження, щоб мінімізувати утворення активного мулу. Оскільки швидкість розкладання осаду незначна, його вік (приблизно 50 днів) збільшується, а отриманий осад є відносно стабільним. Цей процес також створює повільно зростаючі мікроби, які окислюють речовини, які традиційні методи не можуть видалити.

Продування – використання тиску для видалення рідких або твердих домішок або їх сумішей із технологічних резервуарів, посудин, призначених для зберігання води, або трубопроводів.

Прозорість води – це здатність води пропускати сонячне світло. Визначається структурою молекул, концентрацією розчинених і завислих речовин, наявністю і чисельністю планктонних організмів.

Прокаріоти – це мікроорганізми, такі як бактерії, актиноміцети та ціанобактерії (ціанобактерії), які не мають структурованого ядра.

Промивання повітрям – це процес пропускання повітря під тиском знизу вгору через гравітаційний фільтр для змішування фільтруючого середовища (або середовища) та відділення твердих часток, що затрималися, перед зворотним промиванням.

Промивна вода – вода це вода, яка використовується для промивання.

Промислова вода – це вода, яка використовується у виробничому процесі.

Промислова стічна вода – це вода, яка видаляється після використання у виробничому процесі та не використовуватиметься в цьому процесі найближчим часом.

Промірна вертикаль – це вертикальна лінія від поверхні води до дна водойми, глибина якої вимірюється.

Проникність – це здатність мембрани або речовини вибірково пропускати іншу речовину.

Пропорційне пробовідбирання – це метод відбору проб із водного потоку, коли частота відбору проб (для періодичного відбору проб) або

швидкість потоку проби (для безперервного відбору проб) прямо пропорційна швидкості водного потоку.

Просочування – це проникнення і низхідний рух води в ґрунт і підґрунтя.

Просторове ділення речовин – це процес, за допомогою якого речовини в навколишньому середовищі переміщуються з однієї частини навколишнього середовища в різні інші частини, такі як вода, повітря, біота, ґрунт і осад.

Протиерозійні заходи – це комплекс заходів щодо захисту ґрунту від водної ерозії та усадки.

Протисти – прокаріотичні та еукаріотичні мікроорганізми, що зустрічаються у примітивних тварин і рослин.

Протока – водна артерія, що сполучає дві водойми або відгалуження русла і не має всіх ознак, характерних для русла.

Профіль рівноваги – поздовжній профіль річки, що утворюється внаслідок тривалого розливу, коли всі нерівності дна згладжені, тобто відкладення наносів і розлив рівні між собою.

Профундальна зона – нижня частина глибоководного регіону, що характеризується нестачею світла, що перешкоджає фотосинтезу.

Процеси формування стоку – це природний процес, який відбувається на вододілі і викликає утворення стоку.

Прямоточна вода – це вода, що використовується одноразово в технологічному процесі, і вода, яка використовується для охолодження виробів і обладнання.

Психрофільні мікроорганізми – мікроорганізми, які розвиваються при температурі нижче 20°C.

Пункт контролю якості води водойм або водотоків – це місця на водоймі або водотоку для виконання комплексу операцій з метою отримання даних про якість води, подальшого узагальнення систематичної інформації споживачам, призначеної для надання.

- Р -

Радіоактивний (радіохімічний) індикатор – це речовини, мічені одним або декількома радіонуклідами, які використовуються для відстеження перебігу будь-якого процесу (біологічного, хімічного або фізичного).

Радіологічні показники якості питної води – параметри, що визначають рівень радіологічної безпеки питної води.

Реаєрування – це процес повторного введення повітря для збільшення концентрації розчиненого кисню після того, як кисень був виснажений хімічними або біологічними процесами.

Регенерування (йонний обмін) – це процес повернення іонообмінних матеріалів до придатного для використання стану після використання.

Регулювання річкового стоку – перерозподіл у часі річкового стоку всередині споруди, що замикає водозбір, збільшення або зменшення на інший проміжок часу порівняно з надходженням води на поверхню водозбору.

Регулювання якості води – вплив на фактори, що визначають стан водних об'єктів з метою дотримання нормативів якості води.

Регулятивна здатність – здатність водойми регулювати свій стік.

Режим річок – це природні зміни умов річок з часом і залежать насамперед від кліматичних умов.

Резервуар септичний – це зазвичай закритий і вентильований відстійник, через який протікають стічні води, а частинки, що осіли, розщеплюються під дією анаеробних бактерій.

Рейковий пост – гідрологічний пост із постійною рейкою (рейкою) для вимірювання рівня води.

Реліктові води – це порова вода такого ж геологічного віку, як і навколишні породи та пласти, і часто поганої якості та непридатна для звичайного використання (питне, промислове, сільське господарство тощо).

Реліктове озеро – це озеро, де зараз знаходяться залишки колишнього існуючого моря.

Рециркулювання – це повернення частково або повністю очищених стічних вод з будь-якої частини процесу системи очищення стічних вод на попередній етап процесу..

Рибництво – штучне розведення та розведення риби та інших водних ресурсів.

Рибогосподарська технічна меліорація – це комплекс заходів, спрямованих на поліпшення морфометричних, гідрологічних, гідрохімічних і аквобіологічних властивостей поверхневих водойм на користь промислової риби.

Рибогосподарський водний об'єкт – акваторія (її частина), що використовується для рибальства.

Рибопропускні споруди – спеціальна споруда в межах дамби гідротехнічного вузла, що забезпечує перехід риби з нижнього яловиці на верхню, прохід до нерестовищ і напівпрохідної риби.

Ризик (водно-токсикологічний) – це можливість виникнення небажаних ефектів від дії токсичних речовин на організми у водному середовищі.

Рівень води – взята для порівняння висота поверхні водного об'єкта від умовної горизонтальної площини.

Рівень токсичності води – кількісна характеристика токсичності води, яка визначається мінімальним коефіцієнтом розведення, при якому токсичність води стає невиявленою.

Рівняння водного балансу – це математична формула, яка характеризує водний баланс.

Річка – це природна водойма з постійним або періодичним течією в чітко визначеному напрямку в океан, море, озеро, опускання, заболочену місцевість або водотік.

Річкова гідравліка – розділ гідравліки, який займається рухом води, рухом наносів у річках і процесами руслоутворення.

Річкова ерозія – процес розмивання гірських порід постійним потоком води.

Річкова мережа – це сукупність усіх річок на певній території.

Річкова система – це сукупність річок, які зливаються в загальний потік і течуть далі.

Розводдя – це простори чистої води між льодовиковими щитами, що утворилися в результаті міграції льоду.

Роздільна каналізаційна система – це система, в якій побутові, промислові та атмосферні скиди відводяться окремими мережами або дренажами.

Розосереджене аерування – це спосіб очищення води з використанням активного мулу, який являє собою подачу великої кількості повітря на вхід в аеротенк, який має високу біологічну активність, при подачі невеликої кількості повітря.

Розосереджене джерело забруднення – це джерела, які вносять забруднювачі в поверхневі або підземні води з кількох точок, найчастіше розподіленим способом (наприклад, вимивання з ґрунту).

Розподіл токсиканта – це процес переміщення токсичних речовин із води у підсистеми водних екосистем.

Розсіл – це вода, яка природним або штучним шляхом має вищий вміст солі, особливо хлориду натрію, ніж морська вода.

Розчинений органічний вуглець (РОВ) – це частина органічного вуглецю у воді, яку неможливо видалити за допомогою певних процесів фільтрації, наприклад мембранної фільтрації з використанням мембран з розміром пор 0,45 мкм.

Розчинені тверді речовини – це речовини, які залишаються після фільтрування та випаровування зразка до повного висихання за певних умов.

Розчинник міді – це тип води, яка може розчинити мідь у трубах і фітінгах.

Розчинник свинцю – це тип води, яка може розчиняти свинець у трубах і фітингах.

Ропа – насичена сіллю вода солоного озера.

Рукав річки – це відгалуження русла річки, що має всі характерні для русла морфологічні ознаки.

Русло річки – русло річки, яке утворене течією річки і має постійний стік води.

Руслова мережа – це сукупність водних шляхів усіх водних шляхів у певному регіоні.

Руслове регулювання стоку – регулювання стоку води в річках у природних умовах.

Русловий процес – постійні зміни морфологічної будови гідрографічних русел і заплав, спричинені текучою водою.

Руслові деформації – це зміна розмірів і положення русла річки та руслоутворюючого простору внаслідок осадження й ерозії потоків і берегів річок.

Руслові утворення – це рухливі скупчення наносів, що визначають морфологічну будову річкових русел.

Рухомі наноси – це відкладення, які зміщуються потоком води в придонному шарі і переміщуються шляхом ковзання, перекочування або стрибків.

- С -

Сало – стадія льодовикового покриву, під час якої на поверхні спостерігаються первинні льодові утворення, що складаються з кристалів у вигляді крапель або тонких суцільних шарів.

Самоочищення – природний процес очищення забруднених водойм.

Самоочищення природних вод – це ряд взаємопов'язаних гідродинамічних, фізико-хімічних, мікробіологічних і гідробіологічних процесів, що сприяють відновленню вихідного (фонового) стану водойм в природних умовах.

Санітарна охорона водойм – це комплекс заходів, спрямованих на запобігання та ліквідацію наслідків забруднення і засмічення ґрунтових і поверхневих вод.

Санітарна токсикологія – розділ токсикології, що розробляє заходи щодо запобігання шкідливому впливу на організм людини хімічних речовин навколишнього середовища та харчових продуктів.

Санітарний режим водних об'єктів – це сукупність процесів природного самоочищення водойм від забруднення, що знижує вміст у них шкідливих речовин і сприяє загибелі патогенної для людини мікрофлори.

Санітарні норми охорони вод – це показникові величини, дотримання яких гарантує санітарне благополуччя водних об'єктів і умови, необхідні для охорони здоров'я населення та використання води культурно-побутового призначення.

Санітарно-гігієнічна експертиза – обстеження, які з'ясовують відповідність об'єкта, що перевіряється, державним санітарним нормам санітарним правилам.

Сапробіонти – гідробіонти, які живуть у воді, забрудненій органічними речовинами, і беруть участь у процесі їх розкладання.

Сапробний – пов'язаний з розкладанням органічних речовин.

Сапропель – осад прісноводної водойми, який утворюється в результаті розкладання відмерлих водних рослин, залишків тварин і мінеральних часток ґрунту за відсутності доступу кисню. Вони утворюються в досить глибоких озерах і лагунах з низькою течією, які багаті органічними поживними речовинами.

Світовий океан – це суцільна водна оболонка на поверхні землі, на якій піднімаються елементи суші материків і островів, що характеризується єдністю, постійною взаємодією всіх частин.

Седиментація – це процес осідання і відкладення під дією сили тяжіння завислих речовин у воді або стічних водах.

Сейжи – стояча хвиля в невеликій замкнутій водоймі, коливання загальної маси води відносно центру водойми під впливом різноманітних змін атмосферного тиску.

Сель – це стрімка течія великої руйнівної сили в басейні гірської річки, що складається із суміші води і крихких порід (25-75%), що утворюється в результаті сильних дощів і відлиг.

Сельовий басейн – річковий басейн, у якому утворюються сельові паводки.

Сельовий осередок – ділянка сельового русла чи сельового басейну, де за певних умов виникають селі.

Сельовий паводок – дощовий чи снігодощовий паводок, що спричиняє сель.

Сельові наноси – це уламкова маса, що переноситься та відкладається в результаті перенесення осадів.

Септичний – ознака стану, що виникає внаслідок гнильних процесів при нестачі розчиненого кисню.

Середземні моря – це море, яке сильно входить у сушу та з'єднується з океаном однією або декількома протоками.

Середній ефективний час – це інтервал часу від початку контакту випробуваного з вибраною концентрацією токсиканту до виявлення 50% відповіді тесту.

Середній летальний час – це проміжок часу між початком контакту піддослідних із обраною концентрацією токсиканту та смертю 50% піддослідних.

Середня ефективна концентрація; EK_{50} – це смертельна концентрація токсиканту, при якій помирають 50% досліджуваних.

Середня летальна концентрація; LK_{50} – летальна концентрація токсиканта, за якої гине 50% тест-об'єкта.

Сестон – це сукупності дрібних планктонних організмів і органічних і мінеральних частинок, зважених у воді.

Сизигійний приплив – це максимальний приплив, коли Сонце і Місяць знаходяться на одній стороні Землі, а їх гравітаційне тяжіння поєднується.

Синергізм (токсикологія води) – це явище, при якому загальний токсичний ефект збільшується порівняно з сумою ефектів кожного токсиканта.

Сирий осад – це осад, видалений з первинних відстійників (який може включати перероблений первинний і вторинний осад).

Система ідеального змішування – це така, яка досягає повного змішування в поперечному перерізі каналу в теорії, якщо не на практиці, але не допускає змішування або дифузії в напрямку потоку.

Систематична похибка – це компонент похибки, який є постійним або зміна якого передбачувана в межах відомої кількості вимірювань однієї властивості.

Сито – це пристрій для видалення твердих частинок із природних або стічних вод, що здійснюється вручну чи механічно, переміщуючи похилі пластини, або рухомі стрічки, обертові диски чи барабани, виготовлені з перфорованих металевих листів, дроту чи дротяної сітки.

Сільськогосподарська гідрологія – розділ гідрології, що розглядає гідрологічні умови в їх взаємодії з об'єктами і процесами сільськогосподарського виробництва.

“Сіра вода” – відноситься до стічних вод з побутових ванн, душів, умивальників, кухонних раковин тощо, за винятком стічних вод з туалетів і фекалій.

Сірчані бактерії – це бактерії, здатні окислювати сірководень до сірки, тимчасово вводити її в клітини та окислювати до сульфату.

Скид – вода або стічні води, що скидаються з ємності, водоочисної станції, промислового підприємства або колектора.

Скид побутової стічної води – очищені побутові стічні води, що скидаються з очисних споруд.

Скидання зворотних вод у поверхневі водні об'єкти – скиди промислових і побутових стічних вод у поверхневі води, включаючи шахти, шахти, пласти та стічні води, а також залпові скиди очищених, недостатньо очищених і неочищених зворотних вод.

Скидна вода – води із зрошуваних сільськогосподарських угідь і зрошуваних міських територій, а також з територій, де використовується гідромеханізація.

Складена проба – дві або більше проб води або її частин, змішаних (дискретно або безперервно) у заздалегідь визначених пропорціях для отримання усередненого результату.

Складники водного балансу – компоненти рівняння водного балансу, які визначають припливи, відтоки та зміни в накопиченій воді.

Скраплений шар – це шар вільно плаваючих дрібних частинок, піднятих рідиною, газом або одночасним потоком рідини та газу.

Скресання – це фаза льодової обстановки, що характеризується розривом крижаного покриву.

Смуга відведення – території з особливим режимом використання, необхідністю експлуатації та охорони від забруднення, пошкодження та руйнування магістральних, міжгосподарських та інших каналів зрошувальних і осушувальних систем, гідротехнічних і гідрологічних споруд, встановлених на річках.

Сніжниця – це маса снігу, що плаває на воді.

Солона вода – це вода, яка має більший вміст солі, особливо хлориду натрію, ніж прісна вода, і нижчий, ніж морська вода.

Солоність (абсолютна) – це відношення маси розчинених у морській воді речовин до маси морської води.

Солоність (практична) – це безрозмірне значення, яке можна розглядати як оцінку концентрації розчиненої солі (грами на кілограм) у морській воді з метою моніторингу якості води. Визначається алгоритмічно як коефіцієнт електропровідності (K15) зразка при температурі 15°C і тиску 1 атм. до електропровідності стандартного розчину хлориду калію (32,4366 г кг⁻¹) при тих же температурі і тиску.

Сплавина – це скупчення водних і болотних рослин, що плавають на поверхні води, що виникає в результаті відриву коренів і кореневищ від дна водойми або розростання плаваючих кореневищ і пагонів.

Сполуки хлору – є частиною загального залишкового хлору, який присутній у формі хлорамінів, органічних хлорамінів і трихлориду азоту.

Спускання (випускання) води – регулярний або тимчасовий скид води з водойми.

Спучування (набухання) мулу – це явище, при якому активний мул значно збільшується в області аерації і не осідає відразу. Зазвичай це пов'язано з наявністю нитчастих організмів.

Стабілізування – це окислення органічних речовин, що легко розкладаються (розчинених або складаються з окремих частинок), до неорганічних речовин або речовин, що дуже повільно розкладаються.

Стабільність – здатність протистояти розпаду стічних вод або мулу до або після обробки.

Ставок – це штучно створена водойма, місткість якої становить: 1 млн м³.

Ставок доочищення – це великий неглибокий резервуар, придатний для подальшої обробки біологічно очищених стічних вод, з яких видалено тверді речовини, що утворилися під час процесу біологічної обробки.

Стан водного об'єкта – це кількісний і якісний показник відповідності водного об'єкта нормативам природних умов або нормативам водокористування.

Стандарт якості води – прийнятні значення стандартів якості води для води різного призначення.

Старорічище – вузька водойма, що утворилася в заплаві річки внаслідок відриву частини русла річки від течії.

Стерилізування – це процес знешкодження або знищення всіх організмів (включаючи вегетативні та спорові форми), а не тільки вірусів.

Стійкість токсиканта; персистентність – властивість, яка характеризує здатність отрути зберігатися.

Стік – це рух води в шарах ґрунту і гірських порід під час процесів кругообігу в природі, а також на поверхні землі.

Стік наносів – рух осаду в поверхневому водному потоці.

Стік підземний – це рух води в шарах земної кори від ділянок живлення до ділянок стоку під дією сили тяжіння.

Стік поверхневий – це процес переміщення (витікання) води атмосферного походження над поверхнею Землі під дією сили тяжіння.

Стік поверхневий схиловий – це процес стікання води широкими, але неглибокими струмками та струмками по поверхні схилу.

Стічна вода – це різновид зворотних вод, які збираються в процесі побутової або промислової діяльності або під час видалення надлишкових опадів з міських територій.

Стічний колодезь; вигрібна яма – це водонепроникна ємність, найчастіше підземна, яка використовується для збору стічних вод із будівель,

які не підключені до каналізаційної системи, і, на відміну від септика, не має дренажу.

Стічні озера – це озера, в яких бере початок річка або струмок.

Стоковий майданчик – ділянка схилу, обмежена по периметру водонепроникною межею та обладнана для вимірювання поверхневого стоку.

Стратифікація – це наявність у водоймі шарів, що відрізняються температурою, солоністю, вмістом кисню або біоелементів.

Стрижень річки – це лінія течії річки з найбільшою швидкістю.

Струмок – це невеликі постійні або тимчасові водотоки, що утворюються в результаті стоку снігової або дощової води або виходу підземних вод на поверхню.

Сублімація – перехід води з газоподібного стану в твердий.

Сублітораль – екологічна зона, населена організмами дна і природних водних шарів (дна) морських і континентальних водойм (озер).

Субприливно-відпливна зона – це прибережна зона нижче мінімального рівня припливів і відпливів.

Суперхлорування – це безперервний процес, який пропускає відносно високу концентрацію хлору на кінцевій стадії очищення води.

Супутньо-пластова вода – це вода, яка піднімається разом із нею на поверхню під час видобутку нафти та газу.

Сухий колодязь – це камера під землею, яка залишається сухою, в якій розташовані насоси, трубопроводи та обладнання.

Сухі відклади – відкладення на поверхні землі всіх речовин (крім води) в будь-якому стані.

Схема комплексного використання й охорони води – документ, що визначає основні водогосподарські та інші заходи з забезпечення водою населення і народного гос- подарства, а також з охорони води чи запобігання її шкідливому впливові.

- Т -

Талий стік – стік, викликаний таненням снігу.

Тальвег – лінія, що з'єднує найнижчі точки річкових долин, ярів і днищ струмків.

Твердий стік річок – це тверді частинки у суспензії, що переносяться річковими водними потоками. Визначається кількістю твердих речовин, видалених за одиницю часу (рік, сезон) із поперечного перерізу русла.

Тектонічні озера – озеро з пониженнями, утвореними тектонічними процесами.

Температура води – це параметр, який визначає тепловий стан води. Найчастіше вимірюється в градусах Цельсія (°C).

Температурна стратифікація – це пошаровий розподіл температури води в залежності від глибини водойми.

Температурний режим водних об'єктів – природні зміни температури води в часі під впливом природних і антропогенних факторів. Визначається балансом тепла, що надходить у водойму, і втрат на радіацію, випаровування тощо.

Теоретична потреба (води) у кисні – це кількість кисню, яка повинна бути спожита для повного окислення певної кількості органічного субстрату до кінцевого неорганічного продукту.

Теплове оброблення (мулу); термальне кондиціювання – нагрівання осаду, часто під тиском, щоб його можна було легше зневоднити за допомогою статичних або динамічних процесів зневоднення.

Тераси – утворені циклічно активованою ерозійно-акумулятивною дією річок, абразійно-акумулятивною діяльністю хвиль на берегах морів, озер і водосховищ і складаються з алювіальних відкладень, що формують форми рельєфу на схід від річкових долин. Утворення терас відбувається під впливом рухів земної кори, зміни кліматичних умов, водності річок, рівнів води.

Терасування – штучне маніпулювання поверхнею крутих опор на окремі рівні поверхні або пояси, що простягаються вздовж горизонту, для боротьби з водною ерозією, будівництва споруд, прокладання доріг, створення садів, лісових насаджень, парків, благоустрою. Система контрзаходів, спрямована на перетворення Умови використання схилів під сільськогосподарські та лісові культури, захист від стихійних лих.

Територіальні води – морський пояс, що прилягає до узбережжя або внутрішніх вод держави та частини її території. Еквівалент 12 морським милям (22,2 км).

Термальна вода – вода з гарячого чи теплого джерела (вище 20°C).

Термічний режим – закономірність коливання температури води у водоймах..

Термоклін – це шар термостратифікованої води з найбільшим градієнтом температури.

Термотолерант-фекальні колі-організми – колі-організми,, які виникають при температурах 37°C і 44°C і мають однакові ферментативні та біохімічні властивості.

Термофільне зброджування – це процес анаеробного бродіння осадів при температурах від 45 до 60°C для продовження життя мікроорганізмів, які краще розвиваються в певних діапазонах температур (наприклад, термофільних мікроорганізмів).

Термофільні мікроорганізми – мікроорганізми, оптимальна температура для росту яких вище 45°C.

Термофоби – це організми, здатні розвиватися лише при відносно низьких температурах (зазвичай нижче 10°C).

Тест-об'єкт – організми, чутливі до дії токсичних речовин, спеціально підготовлені в лабораторії для біотестування.

Тест-реакція – зміна окремих показників життєдіяльності піддослідних під впливом отруту.

Технічна вода – вода, придатна для використання в народному господарстві (крім води питної, мінеральної та технічної).

Технологічна вода – Вода, яка використовується в процесі виробництва.

Течія у водоймі – рух водної маси в певному напрямку, який стримується водною масою, яка нерухома або рухається в іншому напрямку.

Тимчасовий водотік – русло, рух води, що відбувається протягом невеликої частини року.

Тип підземного живлення – характерне співвідношення річка-підземні води визначає динаміку поживних речовин під поверхнею.

Тип руслового процесу – закономірності деформації русла річки та заплави зумовлені сукупністю характеристик водних об'єктів, потоків наносів та умов, які обмежують деформацію та відображають спосіб транспортування наносів.

Типовий гідрограф – гідрограф, що показує загальну характеристику річного розподілу стоків води в річці.

Токсикант; отруйна речовина – речовина, яка в певних концентраціях може викликати патологічні зміни в організмі або його загибель.

Токсикодинаміка – розділ токсикології, який вивчає процес дії токсичних речовин на гідробіоти та реакцію організму від початку контакту до появи токсичних ефектів і зміни ефектів у часі.

Токсикокінетика – розділ токсикології, який вивчає надходження, розподіл, біотрансформацію та швидкість виведення токсичних речовин в організм..

Токсикологія – наука про отрути та їх дію на живі організми.

Токсикологія води – розділ токсикології, який вивчає токсичність у водному середовищі та вплив на водні організми.

Токсичний ефект – наслідки токсичної дії на гідробіоти.

Токсичність води (водного середовища) – зумовлена наявністю отруйних речовин — властивістю води (водного середовища), що характеризує її здатність перешкоджати життєдіяльності гідробіонтів.

Толерантність водного організму; резистентність – Здатність організму протистояти дії чинників, у тому числі отрут.

Точкове джерело забруднювання – це забруднення, яке походить із певного місця (наприклад, скидання стічних вод із заводу).

Транзитна річка – річка, яка не відповідає фізико-географічним умовам місцевості, через яку протікає, оскільки утворилася в іншому місці.

Транзитний стік – це потік, що формується за межами певної фізико-географічної зони чи іншої території.

Транскордонні води – це будь-яка поверхнева чи підземна вода на державному кордоні або водний об'єкт, який позначає чи перетинає кордони двох чи більше держав.

Транспірування – це втрата води у вигляді пари листям рослин, а вода надходить із ґрунту через коріння та стовбур (стебло).

Транспортувальна здатність потоку – критична маса осаду певного гідравлічного розміру, що відповідає рівноважному стану процесів ерозії та седиментації при певному гідравлічному режимі течії.

Трансформація токсиканта – перетворення токсичних речовин у водних екосистемах під впливом хімічних, фізичних і біологічних факторів.

Трансформування паводкової хвилі – явище, при якому характер розподілу стоку змінюється в часі в процесі переміщення води по русловій мережі або під впливом водосховища.

Трофність водних об'єктів – це ступінь біологічної продуктивності водної екосистеми, яка являє собою вміст біогенних елементів (переважно фосфору та азоту) у воді, гідрологічну, гідрохімічну та водну біологію, що визначається комплексом цілей та ін. фактори.

Трофо-сапробіологічні показники – показник, за допомогою якого визначають ступінь забруднення води органічними речовинами.

- У -

Улоговина озера – природні западини різного походження (кора, осади, льодовики тощо), заповнені водою.

Ультраабісаль – зона найбільшої глибини океану (6-11 км).

Ультрафільтрування – це процес відділення великих молекул речовини або дрібної завислої речовини від води шляхом фільтрації, часто під тиском, за допомогою мікропористих мембран.

Уріз води – межа між водоймою та берегом (береговою лінією) водойми.

Усереднювальний резервуар – це резервуари, призначені для зменшення вартості та мінливості складу, наприклад, питної води, що надходить у мережу водопостачання, або стічних вод, що надходять на очисні споруди.

Ущільнювання мулу – це процес значного зменшення вмісту води в мулі шляхом продовження седиментації під час повільного механічного перемішування, іноді додавання хімічних реагентів або видалення твердих частинок шляхом флотації чи центрифугування.

- Ф -

Фаза водного режиму річки – характерні стани водного середовища річки і повторюються протягом повного гідрологічного сезону у зв'язку зі зміною умов живлення.

Фаза льодового режиму – це етапи розвитку льодової обстановки.

Факультативні аероби – це анаероби, які живуть або повільно розмножуються в присутності низьких концентрацій кисню.

Факультативні анаероби – це аеробні організми, які живуть або розвиваються за повної або часткової відсутності кисню.

Фізико-хімічна обробка – поєднання фізичної та хімічної обробки для досягнення бажаного результату.

Фізичні показники якості води – це сукупність властивостей, що характеризують фізичні властивості поверхневих вод

Фільтрат – це вода, яка просочується з викинутого сміття та інших матеріалів.

Фільтратори – водні тварини, які добувають їжу шляхом активної фільтрації великих об'ємів води, в якій зависли планктонні організми та детрит.

Фільтр-прес – це фільтраційний пристрій, секція якого утворена фільтрувальним полотном, закріпленим між рядами дренажних пластин на рамі, куди під тиском відкачується осад.

Фільтрування – це процес очищення забрудненої води, пропускання її через шар пористого матеріалу для видалення твердих частинок.

Фірн – це зернистий лід, який складається із з'єднаних між собою мас крижаних зерен. утворені льодовиками.

Фірнове поле (фірновий басейн) – це області льодовикового живлення, накопичення снігопаду та перекристалізації при стисненні у фарни та лід.

Фітопланктон – це група рослин, які живуть у планктоні.

Фіумари – це невелика річка в середземноморських країнах, яка пересихає влітку та зазнає сильних повеней протягом перших шести місяців зими.

Флокулівний (флокулятивний, флокуляційний) агент – речовини, найчастіше поліелектроліти, що додаються разом з коагулянтами для підвищення ефективності флокуляції.

Флокулювання – утворення великих дискретних частинок шляхом агломерації більш дрібних частинок. Процеси зазвичай вносять механічні, фізичні, хімічні або біологічні засоби.

Флотування – це спливання зважених у воді речовин на поверхню, наприклад, за допомогою газів, які видаляють зважені речовини.

Фотоаутоτροφні бактерії – це бактерії, які отримують енергію від світла, і їх єдиним джерелом вуглецю є неорганічна речовина, а саме CO₂.

Фотометричний аналіз води – це комплекс методів якісного та кількісного визначення компонентів хімічного складу різних видів води в залежності від інтенсивності інфрачервоного, видимого та ультрафіолетового випромінювання.

Фотосинтез – це синтез органічних речовин з вуглекислого газу і води живими організмами в присутності світла за допомогою фотохімічно активних пігментів.

Фторування – додавання до питної води фторовмісних сполук для підтримки концентрації фторид-іонів у встановлених межах.

Функціональна біокумуляція – це посилення токсичних ефектів у водних організмах або водних екосистемах внаслідок повторної дії токсиканту.

- X -

Хвилі – це коливальний рух водойм в океанах, морях і озерах, спричинений вітром, змінами атмосферного тиску, землетрусами тощо.

Хімічне оброблення – це процес, що передбачає додавання хімічних реагентів для досягнення бажаного результату.

Хімічне споживання кисню (ХСК) – це масова концентрація кисню, еквівалентна кількості дихромату, який споживають розчинені та зважені тверді речовини, коли зразок води обробляється цим окислювачем за певних умов.

Хімічний індикатор – це хімічні речовини, які додаються до водних шляхів і резервуарів або зустрічаються в них природним шляхом, які можуть контролювати швидкість та інші властивості водного потоку.

Хімічний склад води – це сума неорганічних і органічних речовин, розчинених у природних водах в іонному, молекулярному і колоїдному станах.

Хлораміни – це похідні амінів, отримані шляхом заміни одного, двох або трьох атомів водню на атоми хлору.

Хлорування – це процес додавання до води газоподібних сполук хлору, які утворюють хлорноватисту кислоту або іони гіпохлориту, які, наприклад, сповільнюють розвиток бактерій у рослин і тварин, окислюють органічні речовини, сприяють коагуляції та зменшують запах.

Хлорування до граничної точки – це додавання хлору у воду до такої межі, що кількість вільного залишкового хлору збільшується пропорційно додатковій дозі хлору.

Хроматографічний аналіз води – метод розділення рідких або газоподібних сумішей, заснований на диференціальній сорбції компонентів певними адсорбентами в динамічних умовах.

Хронічна інтоксикація – це отруєння, що розвивається з часом і є наслідком тривалого впливу токсичних речовин.

Хронічна токсичність води – водна інтоксикація, що виникає внаслідок тривалого (понад 96 годин) впливу отруйної речовини.

- Ц -

Цвітіння води – це спалах фітопланктону, який змінює колір води.

Центрифугування – це часткове відділення води від осаду стічних вод за допомогою відцентрової сили.

Циркуляція речовин в навколишньому середовищі – переміщення речовин у навколишньому середовищі повітряними течіями, річковими і підземними водами по харчових та інших ланцюгах.

Ціанобактерії; синьо-зелені водорості – це велика група фотосинтезуючих прокаріотів.

Цунамі – це величезна хвиля, яка виникає на поверхні моря в результаті сильного землетрусу.

- Ч -

Чинники стоку – це зовнішні фізико-географічні фактори середовища, які визначають кількість і характеристики формування стоку в конкретному басейні.

Число Хейзена – це число, яке описує інтенсивність забарвлення води, і його стандартна одиниця відповідає забарвленню розчину, що містить 1 мг/дм³ платини (гексахлороплатини (IV) водневої форми) у присутності 2 мг/дм³ Кобальт хлорид гексагідрат (II).

Чутливість; К – для конкретного значення аналізованої кількості речовини, її чутливість виражається частково діленням збільшення змінної спостережуваної величини (dl) на відповідне збільшення вимірюваної величини (dG). $K = dl/dG$.

Чутливість водного організму – здатність гідробіонтів реагувати на дію різноманітних факторів, у тому числі токсикантів.

Чутливість параметрів моделі стоку – це ступінь впливу зміни значення параметра моделі потоку на точність розв'язання задачі в цілому або окремих її ланок.

- Ш -

Шар мулу – являє собою суспензію гідроксидних опадів у відстійнику і утворюється над поверхнею розділу системи мул-рідина.

Шар стоку – кількість води, яка витікає з водозбірною басейну протягом певного періоду часу, виражена у вигляді товщини шару (мм), рівномірно розподілена по площі цього водозбірною басейну.

Шар температурного стрибка – шар у товщі води водойми, в якому зі збільшенням глибини температура різко падає, а щільність води зростає.

Шахтні води – це води, які утворюються в результаті надходження підземних вод на гірничі роботи під час видобутку корисних копалин.

Швидкісна вертикаль – вертикальна лінія від поверхні води до дна водойми, де вимірюється швидкість течії в одній або кількох точках.

Швидкість течії – це рух маси води за одну секунду і вимірюється в м/с.

Шельф, материкова обмілина – поверхня і надра Світового океану глибиною до 200 м, що прилягають до узбережжя в межах морських держав.

Шельфові льодовики – це масив льоду, продовження материкового щита на материковому шельфі.

Шкідливе діяння – це негативний вплив факторів зовнішнього середовища на організм людини.

Шкідливий вплив води – викликані водою руйнівні процеси, які завдають шкоди навколишньому середовищу, населенню, економіці.

Шлейф – це поширення води з концентрованого джерела води у великий об'єм води з різними фізичними та/або хімічними властивостями, поки не відбудеться змішування.

Шорсткість русла водотоку – це нерівність поверхні русла, яка викликає опір руху води.

Штучне поповнення запасів підземних вод – відведення частини поверхневих вод у підземні водоносні горизонти.

Шуга – внутрішній лід, що плаває на воді або тече глибоко в річці.

- Ю -

Ювенальні води – це вода, що виробляється з кисню і водню, що виділяються з магми, вперше входячи в загальний кругообіг води на Землі.

- Я -

Якісна відтворюваність – це тісна відповідність між окремими результатами, отриманими одним методом на тому самому аналітичному матеріалі, але за різних умов (різні оператори, інструменти, лабораторії та/або різний час дослідження).

Якісна повторюваність – це близька відповідність між результатами, отриманими одним і тим же методом на тому самому матеріалі, проаналізованому в однакових умовах (той самий оператор, лабораторія, обладнання та короткий проміжок часу між дослідженнями).

Якість води – характеристика складу і властивостей води, що визначає її придатність для певного використання.

Яснення; прояснювання (освітлювання) – це процес, за допомогою якого каламутні частинки осідають у великій нерухомій посудині, з якої виходить просвітлена (освітлена) вода.

Література

1. Боярин М. В., Нетробчук І. М. Основи гідроекології: теорія й практика : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 365 с.
2. Гідроекологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів. М. О. Клименко та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 379 с.
3. Гандзюра В.П. Екологія. К. : Сталь, 2009. 375 с.
4. Зайцев Ю. П. Введение в экологию Черного моря. Одесса : «Эвен», 2006. 224 с.
5. Захарова М. В. Гідроекологічні основи водного господарства : практикум : навч. посіб. Одеса : Екологія, 2010. 112 с.
6. Іваненко О. Г., Белов В. В., Гриб О. М. Практична гідроекологія : навч. посіб. Одеса : ТЕС, 2009. 75 с.
7. Кіреєва І. Ю. Гідроекологія : навчальний посібник. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 664 с.
8. Курілов О.В. Гідробіологія: конспект лекцій. Частина І. Одеса : Одеський державний екологічний університет, 2008. 129 с.
9. Курілов О.В. Гідробіологія: конспект лекцій. Частина ІІ. Одеса : Одеський державний екологічний університет, 2009. 202 с.
10. Лико С.М., Суходольська І.Л. Гідроекологія : навчальний посібник. К. : Кондор, 2017. 212 с.
11. Матюкас К. Определение качества воды по донным животным. Утена, Литва : ЗАО «Утянос Индра», Клайпеда, 2005. 90 с.
12. Методи гідроекологічних досліджень поверхневих вод /О. М. Арсан, та ін. ; за ред. В. Д. Романенка. – НАН України. Ін-т гідробіології. К. : ЛОГОС, 2006. 408 с.
13. Нетробчук І. М. Практикум із курсу "Методи гідроекологічних досліджень". Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім Лесі Українки, 2007. 76 с.
14. Погребенник В. Д., Шибанова А. М., Політило Р. В. Гідроекологія : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 200 с.
15. Романенко В. Д. Основи гідроекології : підручник. К. : Обереги, 2001. 728 с.
16. Стратегия сохранения биологического и ландшафтного разнообразия бассейна Днепра / Романенко В. Д. и др. ; под ред. В.Н. Билоконя. К. : Ай-Би, 2004. 106 с.
17. Уваєва О.І., Коцюба І.Г., Єльнікова Т.О. Гідробіологія: навчальний посібник. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. 196 с.
18. Юрасов С. М., Сафранов Т. А., Чугай А. В. Оцінка якості природних вод : навч. посіб. Одеса : Екологія, 2012. 168 с.